

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET - NIKŠIĆ
- Master studije predškolskog vaspitanja -

Jelena Madžarović

PARTICIPACIJA PORODICE I LOKALNE ZAJEDNICE U
VASPITNO-OBRAZOVNOM PROCESU PREDŠKOLSKE
USTANOVE

Master rad

Nikšić, 2022. god.

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET - NIKŠIĆ
- Master studije predškolskog vaspitanja -

**PARTICIPACIJA PORODICE I LOKALNE ZAJEDNICE U
VASPITNO-OBRAZOVNOM PROCESU PREDŠKOLSKE
USTANOVE**

Master rad

Mentor: Prof. dr Biljana Maslovarić

Kandidat: Jelena Madžarović

Broj indeksa: 03/20

Nikšić, novembar 2022.

PODACI I INFORMACIJE O MAGISTRANDU

Ime i prezime: Jelena Madžarović

Datum i mjesto rođenja: 05.03.1998, Podgorica

INFORMACIJE O MAGISTARSKOM RADU

Naziv postdiplomskog studija: Master studije za predškolsko vaspitanje i obrazovanje

Naslov rada: Participacija porodice i lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove

Fakultet na kojem je rad odbranjen: Filozofski fakultet - Nikšić

UDK, OCJENA I ODBRANA MAGISTARSKOG RADA

Datum prijave magistarskog rada: 01.06.2022.

Datum sjednice Vijeća na kojoj je prihvaćena tema: 03.06.2022.

Mentor: Doc. Dr Biljana Maslovarić

Komisija za ocjenu magistarskog rada: Doc. dr Biljana Maslovarić, Prof. dr Tatjana Novović, Prof. dr Nada Šakotić

Komisija za odbranu rada: Doc. dr Biljana Maslovarić, Prof. dr Tatjana Novović, Prof. dr Nada Šakotić

Lektor:

Datum odbrane:

Datum promocije

REZIME

Istraživanje je realizovano na uzorku od 200 ispitanika, odnosno 100 vaspitača i 100 roditelja djece predškolskog uzrasta, koja pohađaju predškolsku ustanovu „Đina Vrbica” i „Ljubica Popović”. Cilj istraživanja je bio da se utvrdi nivo i kvaliteta uključivanja porodice i lokalne zajednice u aktuelni kontekst predškolskog vaspitanja i obrazovanja u Crnoj Gori određen različitim modalitetima saradnje (učesće na tematskim sastancima, radionicama, akcionim planovima, projektima itd.).

Za potrebe dobijanja podataka korišćen je anketni upitnik, koji je sadržao pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Dobijeni rezultati su predstavljani u formi tabela i grafikona, a opisani tekstualno.

Rezultati istraživanja su pokazali da je nivo i kvaliteta uključivanja porodice i lokalne zajednice u aktuelni kontekst predškolskog vaspitanja i obrazovanja u Crnoj Gori određen različitim modalitetima saradnje (učesće na tematskim sastancima, radionicama, akcionim planovima, projektima itd.)

Dobijeni rezultati istraživanja će moći da se iskoriste na raznim seminarima i stručnim tribinama u cilju edukacije vaspitača i roditelja. U naučnom pogledu, rezultati mogu poslužiti kao podsticaj za vršenje opsežnijih studija koje bi tretirale ovu problematiku.

Ključne riječi: participacija/porodica/lokalna zajednica/vaspitno-obrazovni proces/predškolska ustanova

ABSTRACT

The research was conducted on a sample of 200 respondents, i.e. 100 educators and 100 parents of preschool children, who attend the "Đina Vrbica" and "Ljubica Popović" preschool. The goal of the research was to determine the level and importance of family and local community involvement in the current context of preschool education and education in Montenegro, determined by different modalities of cooperation (participation in thematic meetings, workshops, action plans, projects, etc.).

For the purpose of obtaining data, a survey questionnaire was used, which contained open and closed questions. The obtained results are presented in the form of tables and graphs, and described in text.

The results of the research showed that the level and importance of family and local community involvement in the current context of preschool education and education in Montenegro is determined by different modalities of cooperation (participation in thematic meetings, workshops, action plans, projects, etc.)

The obtained results of the research will be able to be used at various seminars and professional forums for the purpose of educating teachers and parents. From a scientific point of view, the results can serve as an incentive to carry out more extensive studies that would treat this issue.

Keywords: participation/family/local community/educational process/preschool institution

SADRŽAJ

UVOD	6
I TEORIJSKI OKVIR	8
1. ZNAČAJ I MOGUĆNOSTI PARTICIPACIJE PORODICE U VASPITNO-OBRAZOVNOM PROCESU PREDŠKOLSKE USTANOVE	8
1.1. Saradnja predškolske ustanove sa porodicom	10
1.2. Oblici saradnje predškolske ustanove i porodice	12
1.3. Uloga vaspitača u uspostavljanju saradnje sa roditeljima	15
1.4. Efekti saradnje predškolske ustanove i porodice	17
2. KARAKTERISTIKE PARTICIPACIJE LOKALNE ZAJEDNICE U VASPITNO-OBRAZOVNOM PROCESU PREDŠKOLSKE USTANOVE	19
2.1. Značaj participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu	19
2.2. Mogućnost participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove	20
2.1.1. Odlazak u pozorište	20
2.1.2. Posjete muzeju/galeriji	21
2.1.3. Posjete botaničkoj bašti	21
2.1.4. Posjete zoološkom vrtu	22
2.1.5. Posjete policijskoj stanici	23
2.1.6. Posjete autobuskoj stanici	23
2.1.7. Posjete pekari	23
2.1.8. Posjete stomatološkoj ordinaciji	24
2.1.9. Posjete biblioteci	24
2.1.10. Posjete sportsko-rekreativnim centrima	25

3. PRIMJERI IZ PRAKSE	26
II METODOLOŠKI OKVIR RADA	31
1.1. Problem i predmet istraživanja	31
1.2. Cilj i zadaci istraživanja	31
1.3. Istraživačke hipoteze	32
1.4. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja	33
1.5. Uzorak ispitanika	33
2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	34
2.1. Rezultati dobijeni anketiranjem vaspitača	34
2.2. Rezultati dobijeni anketiranjem roditelja	43
ZAKLJUČAK	52
LITERATURA	55
PRILOZI	58

UVOD

Participacija roditelja u vaspitno-obrazovnom radu je značajna jer su roditelji osobe koje najbolje poznaju svoje dijete i koje mogu vaspitačima pružiti značajan broj informacija o ponašanju djece u porodičnom kontekstu. Saradnja sa roditeljima je vitalni zadatak predškolskih ustanova. Brojne studije (Mrvar, 2008) primjećuju da efikasnost predškolske ustanove, vaspitača, i razvoj i uspjeh djece, zavisi od saradnje i odnosa sa roditeljima. Pored participacije porodice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove, značajna je i participacija lokalne zajednice. Saradnja predškolske ustanove sa lokalnom zajednicom omogućava ostvarivanje ciljeva vaspitno-obrazovnog rada. Predškolska ustanova u saradnji sa lokalnom zajednicom može da realizuje raznovrsne aktivnosti.

Zbog potrebe da se institucionalno vaspitanje i obrazovanje na neki način poveže sa porodičnim, postavilo se pitanje njihovog međusobnog odnosa. Umjesto konkurentskog odnosa, ili odnosa u kojem porodica ili institucija treba da smanje svoje ingerencije za račun one druge, kao rješenje je predloženo da njihovi uticaji konvergiraju ili, još bolje, da se dopunjuju i prožimaju. Predškolska ustanova treba da predstavlja platformu na kojoj roditelji mogu da ostvaruju svoju funkciju na društvenom nivou, što znači da njen odnos sa roditeljima treba da bude saradnički, komplementaran, bez težnje da neko od njih bude potisnut ili zamijenjen (Kamenov, 2002).

Postoji veliki broj vaspitno-obrazovnih aktivnosti u kojima porodica i lokalna zajednica mogu participirati u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove.

U Crnoj Gori je sprovedeno relativno malo istraživanja koja su se bavila participacijom porodice i lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove. To je jedan od osnovnih motiva za izbor ove teme.

Smatramo da je značajno apostrofirati participaciju porodice i lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove. Od kvaliteta participacije porodice i lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove, zavisi i kvalitet ostvarivanja vaspitno-obrazovnih ciljeva.

Saradnja sa porodicom i lokalnom zajednicom utiče na promjenu kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama. Postoje različiti vaspitni pristupi u predškolskom

vaspitanju i obrazovanju koji različito sagledavaju ulogu saradnje sa porodicom i lokalnom zajednicom. Ipak, svi oni su saglasni u nespornoj činjenici da partnerstvo sa roditeljima i lokalnom zajednicom promoviše zajedničku povećenost kvalitetnoj realizaciji vaspitno-obrazovnih ciljeva, razvija razumijevanje i etos otvorenosti u odnosu na sve aktere u procesu vaspitanja i obrazovanja djece (Kamenov, 2002; Murphi, 1980; Rockvell, 1995).

I TEORIJSKI OKVIR

1. ZNAČAJ I MOGUĆNOSTI PARTICIPACIJE PORODICE U VASPITNO-OBRAZOVNOM PROCESU PREDŠKOLSKE USTANOVE

Saradnja predškolske ustanove sa porodicom je neophodna prije svega zbog toga što je dijete dio te porodice i njen je član. U njoj ono provodi jedan dio vremena i živi pod njenim uticajima. Ovi uticaji se prepliću sa uticajima predškolske ustanove, a tim što porodica ne gubi svoju vaspitnu ulogu. Uspjeh u vaspitanja zavisi od usklađenog djelovanja porodičnog vaspitanja i vaspitanja u predškolskoj ustanovi. Ako je porodično vaspitanja divergentno u odnosu na vaspitanje u predškolskoj ustanovi, to može ometati pravilan razvoj djeteta i uspješno ostvarivanje vaspitnih ciljeva koje društvo postavlja. Prema tome, samo koordiniranim radom porodice i predškolske ustanove mogu se dosljedno ostvariti ciljevi i zadaci savremenog predškolskog vaspitanja. Vaspitni rad predškolske ustanove treba da bude podržan u porodici. Lako je pretpostaviti šta bi se dogodilo sa djetetom koje u predškolskoj ustanovi uči jedno, a u porodicu drugo. Na primjer, u predškolskoj ustanovi se zahtijeva red i učtivo ponašanje prema odraslima i drugoj djeci, a u porodici mu se dozvoljava odsustvo reda i lijepog ponašanja. U ovakvoj situaciji vrlo je teško formirati kod djeteta smisao za red, discipline i organizovanost. Pozitivni uticaji predškolske ustanove, u tom slučaju slabe. Zbog toga je neophodno da predškolska ustanova ostvaruje što prisniju saradnju sa porodicom.

U stručnoj literaturi ističe se značaj saradnje između predškolske ustanove i porodice (Murphi, 1980; Rockvell, 1995; Sallis 1988). Umjesto konkurentskog odnosa, ili odnosa u kojem porodica ili institucija treba da smanje svoje ingerencije za račun one druge, kao rješenje je predloženo da njihovi uticaji konvergiraju ili, još bolje, da se dopunjuju i prožimaju. Predškolska ustanova treba da predstavlja platformu na kojoj roditelji mogu da ostvaruju svoju funkciju na društvenom nivou, što znači da njen odnos sa roditeljima treba da bude saradnički, komplementaran, bez težnje da neko od njih bude potisnut ili zamijenjen (Kamenov, 2002). Participacija roditelja u vaspitno-obrazovni rad predškolske ustanove, doprinosi razvoju socio-emocionalnih vještina djece predškolskog uzrasta (Bierman et al., 2017). Sa kvalitetnim odnosom između vaspitača i roditelja, vaspitači su u dobroj poziciji da sa porodicama podijele znanja i vještine o tome kako djeca uče i

razvijaju se (Fenech, 2013). Premješteni u kontekst predškolskih ustanova, vaspitači, kao profesionalci, odgovorni su za uspostavljanje dijaloga i saradnje sa roditeljima i lokalnom zajednicom (Coelho et.al, 2019).

Rezultati istraživanja pojedinih autora (Lepičnik-Vodopivec, 1996) pokazali su da roditelji uglavnom žele da osjete da je njihovo dijete prihvaćeno i shvaćeno, žele da se prepoznaju kao činioci koji su spremni da se dodatno angažuju u pružanju usluga od značaja za kvalitet realizacije vaspitno-obrazovnog rada. Potrebe koje usmjeravaju odnose između roditelja i vaspitača su često različiti, što može izazvati nezadovoljstvo i nelagodnost. Pojedini autori (Resman, 1992) tvrde da očekivanja predškolske ustanove vezana za saradnju utiču na motivaciju za saradnju i efikasnost ove saradnje.

Značajno je da predškolska ustanova planira raznovrsne oblike saradnje sa porodicom i lokalnom zajednicom. Kroz aktivnu participaciju roditelja mogu se ostvariti značajni vaspitno-obrazovni ciljevi (Fenech, 2013). Komunikacija na ovoj relaciji, pretpostavlja stvaranje uslova za učešće roditelja u organizovan sistem predškolskog vaspitanja i obrazovanja. Na ovaj način vaspitno-obrazovna ustanova dopunjuje ulogu roditelja kao vaspitača svoje djece, čime se, bez sumnje, obavezuje vaspitno djelovanje kako vaspitača, tako i roditelja na razvoj ličnosti djeteta (Fordham & Kennedy, 2017).

Predškolska ustanova treba veliku pažnju da poklanja pitanju partnerstva sa porodicom, kao i osnaživanju vaspitača da razvijaju zajedničke prakse. Karakteristike efektivnog partnerstva uključuju pozitivnu komunikaciju, kolaborativno planiranje i težnju ka zajedničkim ciljevima. Mnogi autori koji se bave ranim djetinjstvom ističu značaj participacije porodice i lokalne zajednice u kontekstu obezbjeđivanja najboljih ishoda za djecu (Fordham & Kennedy, 2017; Fenech, 2013).

Predškolska ustanova ostvaruje vaspitanje prema dobro sačinjenom programu rada i sa kadrovima koji su za to posebno pripremljeni. Uspjeh vaspitnog rada predškolske ustanove zavisi u velikoj mjeri i od uslova porodičnog života. Ove uslove moraju poznavati vaspitači predškolske ustanove isto kao što je neophodno da roditelji upoznaju cilj, zadatke i program vaspitnog rada predškolske ustanove.

Jelić, Stojković i Markov (2018) su realizovali istraživanje na uzorku od 197 roditelja djece predškolskog uzrasta i 120 vaspitača. Cilj istraživanja je bio da se ispitaju različita područja saradnje roditelja i vaspitača, te da li postoje razlike u saradnji sa roditeljima djece sa teškoćama

u razvoju ili bez teškoća. Rezultati istraživanja su pokazali da ne postoje statistički značajne razlike u saradnji sa roditeljima djece sa teškoćama u razvoju ili bez teškoća (Jelić, Stojković i Markov, 2018).

Sylaj (2014) je izvršio istraživanje na uzorku od 400 nastavnika i 400 roditelja iz ruralnih sredina, kao i 300 nastavnika i 300 roditelja iz urbanih sredina. Sistematski uzorak je bio nasumično odabran, a autor je sam sastavio upitnik. Podaci su analizirani programom SPSS 20. Rezultati istraživanja pokazuju da roditelji i nastavnici imaju pozitivne stavove prema međusobnoj saradnji. Autor ističe da bi trebalo realizovati veći broj različitih oblika stručnog usavršavanja nastavnika u cilju sticanja edukacija vezanih za prevenciju vršnjačkog nasilja (Sylaj, 2014).

Campos et.al (2015) su realizovali istraživanje s ciljem da se identifikuje i protumači mišljenje roditelja, nastavnika i učenika u vezi sa uključenošću roditelja u školski život svoje djece. Ovo istraživanje je realizovano u interpretativnoj i deskriptivnoj paradigmi koja uključuje djecu sa posebnim obrazovnim potrebama (SEN), njihove porodice i odnos između njih i škole. Rezultati su obrađeni u SPSS 19 programu. Autori zaključuju da škola ima značajnu ulogu u procesu preuzimanja odgovornosti za uspostavljanje saradnje sa porodicama i organizaciji zajedničkih aktivnosti sa roditeljima (Campos et.al, 2015).

1.1. Saradnja predškolske ustanove sa porodicom

Cilj i zadaci predškolske ustanove i porodice nijesu različiti. Međutim, predškolska ustanova raspolaže organizovanijim uslovima vaspitnog rada. Prije svega, predškolska ustanova ostvaruje vaspitanja prema dobro sačinjenom programu rada i s kadrovima koji su za to specijalno pripremljeni. Uspjeh vaspitnog rada predškolske ustanove zavisi u velikoj mjeri i od uslova porodičnog života. Ove uslove moraju poznavati vaspitači predškolske ustanove, isto tako kao što je neophodno da roditelji upoznaju cilj, zadatke i program vaspitnog rada predškolske ustanove.

Sa pedagoškog aspekta porodica mora prije svega da zadovolji osnovne dječje potrebe, kao što su: potreba za sigurnošću, ljubavlju, potreba za kretanjem i igrom, potreba za saznanjem, potreba za izražavanjem govorom, crtežom i pokretom.

U porodičnom vaspitanju podrška ima velike efekte, naročito u prilikama kada se dijete koleba između različitih namjera i načina ispoljavanja. Time se ukorjenjuje sigurnost djeteta u

uvjerenjima da su određena mišljenja i postupci dobri za njega i istovremeno prihvatljivi za relevantne osobe, porodičnu i socijalnu sredinu.

Mehanizmom podržavanja djeteta se postepeno uvodi u društveno prihvatljiv sistem vrijednosti i ponašanja. Ono u konkretnim životnim situacijama uči da se odupre što mu se trenutno čini privlačno, a dugoročno je loše i za njega i ostale individue. Podrška je djelotvornija ako se ne izražava samo riječima, već i primjerenim ispoljavanjem. Ona je svojevrsna reakcija na shvatanja i ponašanja djeteta.

Sa povećanjem psihofizičkog uzrasta djeteta pedagoška vrijednost podrške roditelja uvećava se njenom fleksibilnošću i nenametljivošću. Njome se sve češće i u sve većoj mjeri ostavlja mogućnost da djeteta i ne prihvati varijantu shvatanja i ponašanja koju porodica podržava. Poželjno je podržavanje djeteta da otvoreno iskaže svoj stav, a podržati ga ako je ispravan, čime se omogućuje proces osamostaljivanja i pojačava odgovornost djeteta u razvoju i samovaspitanju. (Ilić, 2010).

Vaspitač daje naročito veliku pomoć roditeljima u vezi s formiranjem naučnog pogleda na svijet. Iako predškolskog djeteta ne može da pronikne u uzročne veze pojava, roditelji treba da znaju da je ono sposobno da razumije, na primjer da kiša nastaje iz oblaka (Grahovac, 2007). Posebno je potrebna pomoć roditeljima u procesu moralnog vaspitanja djeteta. Roditelji često ne znaju da se djeteta nekorektno ponaša zbog toga što ne raspolaže konkretnim iskustvom, što ne poznaje društvene zahtjeve i zbog toga što nije u stanju da kontroliše svoje postupke. Iz toga proizilazi da roditelji treba da pomognu djeci da steknu moralno iskustvo, da ih privikavaju na društveni način ponašanja, primjenjujući savremene i naučno provjerene metode društveno-moralnog vaspitanja. Jedan od osnovnih uslova društveno-moralnog vaspitanja u porodici svakako su odnosi između roditelja i djece, a takođe odnosi braće i sestara. Ono što karakteriše odnos između djece i roditelja je: uzajamno poštovanje, racionalna roditeljska ljubav prema djeci, zahtjevi koje postavljaju roditelji, lični primjer odraslih, odnosno njihovi stavovi i postupci koje djeca slijede (Kuka, 2005).

O problematici reafirmacije uloge porodice u vaspitanju, raspravljano je na Ministarskoj konferenciji evropskih zemalja u Bonu 1977. godine, kada je potvrđen stav da je porodica „kamen temeljac društva“. Tom prilikom su razmatrane mjere za unapređivanje njene funkcije u vaspitanju djece, uključujući obrazovanje roditelja, savjetodavni rad sa porodicama, učestvovanje roditelja u institucionalnom vaspitanju predškolske djece (Vučinić, 1986).

Zbog potrebe da se institucionalno vaspitanje i obrazovanje na neki način poveže sa porodičnim, postavilo se pitanje njihovog međusobnog odnosa. Umjesto konkurentskog odnosa, ili odnosa u kojem porodica ili institucija treba da smanje svoje ingerencije za račun one druge, kao rješenje je predloženo da njihovi uticaji konvergiraju ili, još bolje, da se dopunjuju i prožimaju. Predškolska ustanova treba da predstavlja platformu na kojoj roditelji mogu da ostvaruju svoju funkciju na društvenom nivou, što znači da njen odnos sa roditeljima treba da bude saradnički, komplementaran, bez težnje da neko od njih bude potisnut ili zamijenjen.

1.2. Oblici saradnje predškolske ustanove i porodice

Širok je dijapazon praktičnih aktivnosti kojima se može pospiješiti i poboljšati proces stvaranja partnerskih odnosa između porodice i vrtuća. Iako interakcija između roditelja i vaspitača neće uvijek ići glatko, niti uspješno, partnerstvo se gradi na osnovama uzajamnog povjerenja i poštovanja i zahtijeva vrijeme i strpljenje. Dobri partnerski odnosi odolijevaju pitanjima, konfliktima, debatama i neslaganju, obezbjeđuju strukturu i procese za rješavanje problema i održavaju se, čak i jačaju nakon što se teškoće prevalidu. U izgrađivanju partnerskog odnosa potrebni su naponi svih aktera koji su uključeni u ovaj proces, ali kao i u mnogim drugim situacijama u vaspitno-obrazovnom radu, ključnu ulogu ima vaspitač. U svome radu vaspitač treba da prati korake dobre orijentacije, odnosno da slijedi svoja pozitivna iskustva i da izgradnju partnerskog odnosa posmatra na nekoliko nivoa: na nivou generalne orijentacije, tokom prvog roditeljskog dana u vrtiću, kao i tokom cijele školske godine (Kamenov, 2002).

U predškolskim ustanovama često se realizuju raznovrsne akcije, projekti i kampanje. Uz pomoć i podršku porodice realizacija pojedinih projekata dobija na značaju. Često su nam potrebne ideje roditelja, njihova mišljenje, ali i nesporedno uključivanje. Roditelji mogu biti pokretači akcijama, projekata i kampanja. Važno je da predškolska ustanova i porodica razmjenjuje svoja mišljenja i sagledavaju šta je najbolje za djecu (Howe, 2006).

Participacija roditelja u akcijama, projektima i kampanjama dovodi do unapređenja kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada predškolske ustanove. Od aktivne participacije u prethodnom navedenom kontekstu najviše dobiti imaju djeca. Ona osjećaju poseban entuzijizam kada njihovi roditelji učestvuju u vaspitno-obrazovnom radu predškolske ustanove.

Roditelji mogu biti uključeni u realizaciju određenih izleta, šetnji i sl. Oni mogu biti pokretači različitih aktivnosti koje se organizuju van radne sobe. Tako, na primjer, oni mogu aktivno učestvovati u pripremanju vrtića za bazar, maskembala, koji će se organizovati na trgu i sl.

Takođe, roditelji djece mogu biti nosioci različitih zanimanja (pekar, doktor, obućar, frizer i sl.) i zaposleni u ustanovama koje djeca sa vaspitačima mogu posjećivati. Ove posjete mogu biti inicirane od strane roditelja ili od strane vaspitača. Dakle, porodica predstavlja značajan faktor u procesu organizacije aktivnosti van radne sobe. Svojim angažmanom roditelji aktivnosti van radne sobe, mogu učiniti djeci zanimljivijim (Knutson, Johnson & Sullivan, 2004).

Generalna orijentacija u saradničkom odnosu vrtića i porodice treba da uključi veoma proaktivan stav vaspitača koji podrazumijeva da se roditeljima unaprijed pismeni poziv za saradnju. U vrtiću treba biti obezbijeđen ugodan prostor za sastanke sa roditeljima. Važno je i upoznati roditelje sa pravilima funkcionisanja vrtića, te uskladiti roditeljstva interesovanja i sposobnosti sa potrebama rada u učionici. Kvalitetnu i dugoročnu saradnju moguće je ostvariti samo uz otvorenu i srdačnu komunikaciju u kojoj je vaspitač spreman da ohrabruje pitanja roditelja i pokušava mu odgovoriti (Kamenov, 2002).

Saradnja predškolske ustanove sa porodicom s ciljem usklađivanja vaspitnih uticaja ostvaruje se u individualnim i grupnim kontaktima, koji imaju sljedeće forme: posjećivanje porodica od strane vaspitača; otvoreni dan za roditelje, roditeljski sastanci i individualne i kolektivne konsultacije.

Posjećivanje porodice je značajna forma za stvaranje kontakta između predškolske ustanove i porodice. To je individualna forma rada, koja omogućava vaspitačima da upoznaju porodične uslove u kojima dijete živi, atmosferu porodičnog života i da na taj način nađu objašnjenje i uzroke nekih pojava dječjeg ponašanja. Ako se utvrdi da u porodičnom životu nedostaju potrebni vaspitni uslovi, vaspitač u razgovoru sugeriše roditeljima da promijene odnos prema djetetu ili režim porodičnog života. Pri tome vaspitač mora pokazati brigu za dijete, prijateljski odnos prema roditeljima i poziv za saradnju.

Otvoreni dan za roditelje omogućava da se roditelji obavijeste o svom djetetu i da se konsultuju sa vaspitačem, pedagogom i drugim stručnjacima u vrtiću o eventualnim pedagoškim i psihološkim problemima. Ovaj oblik ima najčešće konsultativni karakter, ali isto tako pruža priliku roditeljima da bolje upoznaju rad predškolske ustanove i ponašanje svog djeteta u uslovima

organizovanog vaspitnog rada.

Roditeljski sastanci mogu biti sastanci koji okupljaju roditelje jedne vaspitne grupe i opšti sastanci za roditelje sve djece u ustanovi. Sadržaj ovih sastanaka utvrđuje se programom vaspitno-obrazovnog rada Predškolska ustanova planira krug tema koje će se po potrebi obrađivati u obliku predavanja na zanimljiv način. Sadržaj ovih tema je pedagoško-psihološkog karaktera, kao na primjer: razvijanje higijenskih navika i navika kulturnog ponašanja, koje sadržaje čitati djeci, dječje igračke i slično. Jedan od zadataka koji treba da ostvare roditeljski sastanci svakako je pedagoško-psihološko obrazovanje roditelja, odnosno upoznavanje roditelja sa osnovnim pitanjima fizičkog, intelektualnog i društveno-moralnog vaspitanja. Na ovaj način se znanja roditelja o vaspitanja proširuju, upotpunjuju, a time stvaraju uslovi za sistematsko vaspitanje u porodici kao bitnoj komponenti vaspitnog procesa u predškolskom periodu (Vučinić, 1986).

Neophodne su i individualne i grupne konsultacije sa roditeljima kao oblici saradnje predškolske ustanove sa porodicom. Ovi oblici pružaju mogućnost vaspitačima da u neposrednom kontaktu sa roditeljima dobiju potrebne podatke o djetetu, a roditeljima pružaju priliku da intenzivnije učestvuju u razrešavanju vaspitnih problema koji se postavljaju u vezi sa razvojem i životom njihove djece. Na konsultacijama vaspitači raspravljaju s roditeljima o djeci, analiziraju prirodu i uzrok nekih pojava u dječjem ponašanju, i u zavisnosti od slučaja, dogovaraju se o preduzimanju vaspitnih mjera. Zahvaljujući ličnom kontaktu s roditeljima, vaspitači su u situaciji sa mogu otkriti uzroke problema u motornom i psihičkom razvoju, te na osnovu tih podataka savjetovati roditelje da primijene odgovarajuće mjere u porodičnom vaspitanja koje mogu otkloniti smetnje u fizičkom i psihičkom razvoju djeteta. Otvoren i prijateljski odnos vaspitača prema roditeljima doprinosi da se i roditelji više zainteresuju za vaspitnu problematiku i da se uvijek, kada osjete potrebu, obraćaju vaspitačima za dogovor, savjet ili mišljenje (Milić, 2007).

Kao posrednici saradnje predškolske ustanove i porodice mogu biti predstavnici raznih društvenih organizacija, posebno onih koje se bave vaspitanjem i obrazovanjem. Ove organizacije raznim akcijama djeluju na roditelje u pogledu podizanja njihove svijesti i shvatanja značaja predškolskog vaspitanja u porodici i predškolskim ustanovama.

1.3. Uloga vaspitača u uspostavljanju saradnje sa roditeljima

Veliku odgovornost za uspješnu saradnju između predškolske ustanove i roditelja imaju vaspitači. Smatra se da je ta saradnja omogućena u onoj mjeri u kojoj su vaspitači u stanju da svoje ciljeve i način rada prilagode novim ulogama koje se namjenjuju roditeljima i njima samima.

Obezbijedivanje saradničkih odnosa između vaspitača i roditelja, uslovljeno je korjenitim promjenama njihovih uloga i karaktera njihovih međusobnih odnosa. Kao i za sve druge vrste društvenih razmjena, i ovdje važi relativno stabilan skup uzajamnih očekivanja u odnosu na stavove i ponašanja (Vučinić, 1986).

Predškolska ustanova ima izvjesne prednosti nad ostalim nivoima sistema vaspitanja i obrazovanja u pogledu aktivnijeg uključivanja roditelja u njen rad. Roditelji prate svoju djecu u instituciju, pomažu im u svlačenju, a zatim dovode do prostorije u kojoj borave u toku dana. Ovo je prirodna situacija u kojoj dolazi do dijaloga između roditelja i vaspitača. U njoj se redovno pružaju prilike za neformalne razgovore o djeci, što utiče na razvijanje međusobnih odnosa i razumijevanje između vaspitača i roditelja (Pavlović Breneselović, 2010).

Predškolska ustanova ima izvjesne prednosti nad ostalim stupnjevima sistema vaspitanja i obrazovanja u pogledu aktivnijeg uključivanja roditelja u njen rad. Roditelji prate djecu u predškolsku ustanovu, pomažu im u svlačenju, a zatim ih dovode do prostorije u kojoj borave u toku dana. Ovo je prirodna situacija, u kojoj normalno dolazi do dijaloga između roditelja i vaspitača. U njoj se redovno pružaju prilike za neformalne razgovore o djeci, o zbivanjima u predškolskoj ustanovi, što sve razvija međusobne odnose i razumijevanje između vaspitača i roditelja. Sljedeću prednost predstavlja život i rad u predškolskoj ustanovi, koji su manje formalizovani nego na ostalim stupnjevima sistema vaspitanja i obrazovanja i sadrže aktivnosti koje su bliske i razumljive roditeljima, što znači da njihovo povjerenje u sopstvene sposobnosti da u njima uzmu aktivno učešće i doprinose učenju u razvoju svoje djece. Njihovo učešće može da se odvija u vrlo različitim oblicima, počev od učešća u nekim specijalnim aktivnostima (kuvanje zajedno sa djecom), u pripremanju materijala i opreme, sve do praćenja djece prilikom posjeta i šetnji. Uz to, neke prilike kada djeca nijesu prisutna mogu se vrlo dobro iskoristiti, na primjer, za neformalne razgovore o pojedinim aspektima dječjeg razvoja, kao i za dobrovoljne poslove u korist ustanove. Mogućnosti za učešće roditelja su vrlo raznovrsne. Prije svega, veoma je poželjno da učešće u aktivnostima predškolske ustanove predstavlja za njih zadovoljstvo. Istovremeno,

dobro je ako im se pruži prilika da valjano upoznaju šta se radi sa djecom, kako bi stekli povjerenje u sebe da su u stanju da u tome pomognu, čime se osigurava kontinuitet između dječjeg iskustva u roditeljskom domu i predškolskoj ustanovi. Sve to doprinosi i prevladavanju svake bojazni ili nepovjerenja prema ustanovi i vaspitaču.

Prikupljena iskustva o saradnji između predškolske ustanove i porodice, porodice i lokalne društvene zajednice pokazuju da uspješna saradnja može da se odvija na različite načine, od zajedničkog planiranja vaspitno-obrazovnih aktivnosti sa djecom predškolskog uzrasta, skupova na kojima se raspravlja o zadacima i metodama predškolskog vaspitanja, pa do zajedničkog učešća roditelja i vaspitača u organizovanju dječjih aktivnosti. Saradnju nikako ne treba shvatiti jednostavno i ona zahtijeva od roditelja i vaspitača mijenjanje njihovih uloga u vaspitno-obrazovnom procesu, kao i promjene u međusobnim očekivanjima. Osim toga, u predškolskom vaspitanju koje se zasniva na saradnji nije moguće primijeniti detaljno razrađen opštevažeći program (Kuka, 2008).

Suštinska saradnja se ne može ostvariti jednostavnim uvođenjem organizacionih promjena; ona je u krajnjoj liniji uslovljena kvalitetom međusobnih odnosa vaspitača i roditelja. Neke teškoće koje se javljaju u tim odnosima kada su u pitanju roditelji, potiču od njihovih loših uspomena na sopstvene školske dane, što kod njih izaziva inhibiciju i nesigurnost u sebe. Vaspitači su, međutim, vrlo osjetljivi na svaku kritiku koju im upućuju roditelji jer je doživljavaju kao ugrožavanje sopstvenog autoriteta, što ih opet vodi nesvjesnom izbjegavanju kontakta sa roditeljima. Takvu situaciju je teško prevazići isključivo zakonskim propisima, preporukama, teorijskim diskusijama, pa čak i pojedinačnim praktičnim pokušajima. Primjeri uspješne saradnje značajno duguju svoj uspjeh nekim ljudskim kvalitetima učesnika, kao što su sposobnost dubljeg uvida u stvari, imaginativnost, empatija i tolerancija. Uz odgovarajuću kombinaciju organizacionih mjera i ljudskih kvaliteta, predškolsko vaspitanje može dalje napredovati ka sve uspješnijoj saradnji svih faktora koji u njemu učestvuju. Ostvarivanje ovog zadatka je od ogromne važnosti jer u predškolskoj ustanovi dolazi do prvog dodira roditelja s takvom vrstom ustanove. Ukoliko taj kontakt bude uspješan i plodan, može se očekivati da će se saradnja, uspostavljena na prvoj stepenici sistema vaspitanja i obrazovanja, održavati i razvijati i na ostalim stupnjevima.

1.4. Efekti saradnje predškolske ustanove i porodice

Brojne su koristi od uspostavljanja partnerskog odnosa. Koristi od ove saradnje imaju svi ključni akteri vaspitno-obrazovnog procesa: djeca, roditelji i vaspitači.

Koristi za dijete:

- kontinuitet porodičnog i života u predškolskoj ustanovi;
- lakša adaptacija na nove uslove življenja i bolje prihvatanje vrtića;
- veći efekti učenja kod kuće;
- sagledavanje roditelja u drugim ulogama;
- jači osjećaj sigurnosti i samopoštovanja kod djece;
- veće mogućnosti za individualizovani pristup vaspitno-obrazovnom procesu;
- više prilika za interakciju sa porodicama uz različitih kulturnih sredina;
- bolje shvatanje autoriteta i poštovanje odraslih;
- podizanje nivoa svijesti o značaju vrtića u životu (Milić, 2007).

Koristi za roditelje:

- upoznavanje vlastitog djeteta van porodičnog konteksta;
- obrazovanje za bolje roditeljstvo – sticanje novih vještina;
- efikasnije reagovanje na problem djeteta;
- lična satisfakcija - ispoljavanje vlastitih sposobnosti;
- bolje razumijevanje ciljeva vaspitno-obrazovnog procesa;
- praćenje napredovanja sopstvenog djeteta;
- zadovoljstvo postignućem vlastitog djeteta;
- podsticanje većeg samopoštovanja;
- sticanje vještina prezentovanja onoga što misle;
- bolje razumijevanje sopstvenih prava i odgovornosti;
- osjećanje podrške od strane vrtića i drugih roditelja (Milić, 2007).

Koristi za vaspitače:

- bolje upoznavanje djece iz grupe, njihove kulture, potreba, interesovanja, sistema

vrijednosti;

- podrška, razumijevanje i uvažavanje od strane roditelja;
- tehnička pomoć – od dobijanja ideja do pomoći u realizaciji;
- bolje dijagnostifikovanje problema djece;
- pojačavanje efekata učenja kroz ciljane aktivnosti kod kuće;
- integracija hobija, talenata, znanja i interesovanja roditelja;
- proporcionalniji odnos djeca – odrasli u učionici;
- veća profesionalizacija rada;
- razvoj socijalno-komunikacijskih vještina vaspitača;
- razvoj svijesti o pravima roditelja kao faktora odlučivanja u vaspitno-obrazovnom procesu (Milić, 2007).

Sve do sada rečeno ukazuje na vrijednost predloga prema kojem predškolska ustanova, u izvjesnom smislu treba da postane centar za okupljanje roditelja, doprinoseći izgrađivanju kod njih niza znanja i umjenja koje će im pomoći da uspješnije vaspitavaju svoje dijete. Zato treba iskoristiti njihove raspoložive kapacitete, ono što posjeduju u pogledu materijalne osnove, mreže ustanova, objekata i stručnjaka za mnoge aspekte dječjeg razvoja i učenja, socijalne i zdravstvene zaštite, njege, ishrane, higijene i dr.

2. KARAKTERISTIKE PARTICIPACIJE LOKALNE ZAJEDNICE U VASPITNO-OBRAZOVNOM PROCESU PREDŠKOLSKE USTANOVE

Za djecu predškolskog uzrasta neposredna okolina predstavlja izvor sticanja različitih znanja, vještina i sposobnosti. Djeca ispoljavaju radoznalost za svijet oko sebe, kao i spremnost da kroz različite vaspitno-obrazovne aktivnosti u lokalnoj zajednici stiču znanja. Djeca predškolskog uzrasta uče putem istraživanja. Zato je važno da se sadržaji koji se realizuju u saradnji sa lokalnom zajednicom budu istraživačkog karaktera. Dakle, važno nam je da djecu zainteresujemo za sadržaje, da ih dovodimo u problemske situacije i da podstičemo samostalnost na putu ka sticanju znanja (Harper, 2015).

2.1. Značaj participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu

Razumijevanje spoljašnjih svojstava često ne rezultira razumijevanjem suštinskih karakteristika predmeta, prorodnih pojava i društvenih događaja. Djeca prirodne pojave objašnjavaju ljudskim motivima, na primjer, Sunce sija da bi ljudi mogli da ga vide.

U neposrednom okruženju, djeca postepeno bogate iskustva i elementarna znanja o okolini i sredini u kojoj žive, životu i radu ljudi, rezultatima rada i slično. Neposredno okruženje utiče i na njihov društveno-moralni razvoj. Ona upoznaju svoju ulicu, mjesto u kome žive, komuniciraju međusobno i sa odraslima, razvijaju odnos prema svojim pravima i obavezama, prema radu, kao i prema kulturnim vrijednostima. Djeca imitiraju odrasle, identifikuju se sa njima, čime postepeno izlaze iz egocentrične faze razvoja. Takođe, uče da svoje interese podređuju interesima grupe (Galindo & Sheldon, 2012).

Neposredno okruženje ima brojne prednosti za djecu predškolskog uzrasta. Ukoliko dijete ima mogućnost da uživo ugleda određenu životu, sazna njene suštinske karakteristike, onda će dijete na mnogo kreativniji način nacrtati tu životu, modelovati je i slično.

Neposredno okruženje utiče u velikoj mjeri i na razvijanje ekološke svijesti kod djece predškolskog uzrasta, Kroz brojne ekološke sadržaje koji se realizuju kroz aktivnu participaciju

lokalne zajednice, djeca imaju veliki broj prilika da stiču i proširuju svoja znanja i iskustva o biljnom i životinjskom svijetu.

2.2. Mogućnost participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove

Lokalna zajednica, bez sumnje, predstavlja okruženje u kojem djeca mogu na kvalitetan način usvajati vaspitno-obrazovne sadržaje. Vaspitno-obrazovni sadržaji u funkciji su ostvarivanja ciljeva i zadataka vaspitno-obrazovnog rada određenih oblasti i mogućnosti lokalne sredine pružaju kvalitetnije usvajanje određenih sadržaja.

Lokalnu zajednicu je moguće na efikasan način iskoristiti za učenje. Od kreativnosti vaspitača zavisi koji će se vaspitno-obrazovni sadržaji realizovati u saradnji sa lokalnom zajednicom. Zapravo, sve zavisi od same djece, a vaspitač je lice koja treba da prati dječja interesovanja i da od istih polazi prilikom planiranja vaspitno-obrazovnog rada.

U narednim podnoslovima, prikazane su mogućnosti participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove. Uvidom u stručnu literaturu, kao i u vaspitno-obrazovnu praksu, došli smo do saznanja da postoje brojne mogućnosti aktivne participacije lokalne zajednice u radu vrtića.

2.1.1. Odlazak u pozorište

Primarni cilj posjete dječjem pozorištu je omogućavanje djeci da stiču nova iskustva, te usvajaju obrasce lijepog ponašanja. Sam odlazak djece na pozorišnu predstavu, predstavlja dragocjeno iskustvo za djecu.

Odlazak u pozorište za djecu predstavlja zadovoljstvo pri samoj pomisli na pozornicu, ambijent, glumu i koreografiju. Da bi se djeca kulturno ponašala u pozorištu, potrebno ih je naučiti određenim pravilima. Djeci je potrebno istaći da se u pozorište obično oblačimo svečano u skladu sa predstavom koju gledamo, te da u pozorište nije poželjno niti lijepo kasniti

Pozorišna umjetnost ima pozitivan vaspitni uticaj na dijete, pošto se kroz gledanje pozorišnih predstava dijete osposobljava da razvija istraživački instinkt, mišljenje, da postepeno uočava šta je bitno, a šta sporedno, da zapazi odnose među ljudima. Od najranijeg uzrata djecu

treba voditi u pozorište. Prije posete pozorištu djecu treba upoznati sa novim pojmovima vezanim za pozorište. Treba im objasniti šta je to predstava, šta je lik, dijalog, gluma, reditelj, koreografija, probe, aplauz i slično. Važno je i upoznati decu sa temom koja će bii obrađena u predstavi i probuditi radoznalost kod djece.

2.1.2. Posjete muzeju/galeriji

Posjeta muzeju omogućava da djeca razvijaju svoju radoznalost i da putem neposrednog posmatranja i otkrivanja dolaze do saznanja. Sami objekti koji se nalaze u muzeju sup rave atrakcije i podstiču djecu da postavljaju pitanja, daju odgovore na ista, međusobno diskutuju sa vršnjacima i vaspitačem.

Djeci predškolskog uzrasta treba plasirati one sadržaje, koji će kod njih pokrenuti radoznalost i želju za učenjem na spontan i prirodan način, odnosno način koji je prilagođen njihovim razvojnim specifičnostima.

U mezejima se nalaze razna usmjernička djela, kao i predmeti iz oblasti kulture. Sa istim djecu treba upoznati još od najranijeg uzrasta i podstaći želju da opet posjete isto ili slično mjesto. Posjeta muzeju i galeriji ima pozitivan uticaj i na dječje ponašanje. Djeca uče kako treba da se ponašaju, odnosno usvajaju obrasce lijepog ponašanja. Tako će djeca prilikom posjeta muzejima/galerijama imati priliku da posmatraju umjetnička djela. Djeci je potrebno naglašavati da za odlazak u muzej ne treba posebna garderoba, te da je najvažnije biti čist i uredan (Milenković, 1999).

2.1.3. Posjete botaničkoj bašti

Osnovni cilj posjete botaničkoj bašti predstavlja razvijanje dječije ljubavi prema biljnom svijetu, kao i njegovo upoznavanje putem otkrivanja i postavljanja pitanja vaspitaču.

Poznato je da djeca predškolskog uzrasta imaju snažno ekološko osjećanje i razvijenu ekološku svijest, ali se oni kasnije gube pod uticajem modernih tehnologija, potrošački orijentisanog načina života i urbanog okruženja. Zbog toga je neophodno početi od predškolskog uzrasta sa ekološkim vaspitanjem i obrazovanjem i sprovoditi ga tokom cijelog obrazovnog procesa.

Pored navedenog, izdvajamo i sljedeće ciljeve za dijete:

- Razvijaju brižljiv odnos prema biljkama, sticanjem radnih navika (zalivanje, održavanje biljaka) pod nadzorom vaspitača.
- Prepoznaju različite vrste staništa na kojima biljke žive, kao i načine njihovog prilađivanja odgovarajućim uslovima sredine (livadske, šumske, vodene, biljke suvih staništa, biljke dalekih krajeva).
- Upoznaju razvojne faze (sijanje, klijanje, cvjetanje, donošenje ploda), a u skladu sa tim značaj pojedinih abiotičkih faktora (svjetlost, temperatura, vlažnost na životni ciklus biljaka).

2.1.4. Posjete zoološkom vrtu

Ciljevi posjete zoološkom vrtu su:

- Uočavanje zavisnosti između morfologije pojedinih životinja i načina njihovog života, kao i povezivanje određenih oblika njihovog ponašanja sa njihovom adaptivnom suštinom.
- Posmatranje kako se pojedine životinje staraju o svojim mladuncima i pravljenje paralela u načinima rađanja i njegovanja mladunaca između pojedinih predstavnika opštijih kategorija životinjskog svijeta.
- Detaljnije upoznavanje životinja koje djeca češće sreću i koje su po nekim svojim karakteristikama posebno zanimljive.
- Uočavanje razlike između domaćih i divljih životinja i upoznavanje njihovih opštih karakteristika i specifičnosti.

Odlazak u zoološki vrt ili park je najčešće nekakav mali izlet. Ipak, iako na otvorenom prostoru i nema mnogo svijeta u blizini, postoji bonton i za ovakva mjesta. Osnovno je djecu upućivati na to da ne ometaju druge posjetioce, ali ni životinje.

2.1.5. Posjete policijskoj stanici

Cilj posjete policijskoj stanici je da se djeca upoznaju sa pozivom policajca i njihovoj važnosti u očuvanju sigurnosti. Značajno je da djeca još od ranijeg uzrasta stiču osnovna znanja o saobraćajnoj kulturi. Kroz saradnju sa lokalnom zajednicom, odnosno policijskom stanicom, djeca mogu da nauče da se uvijek treba kretati trotoarom, kako se prelazi ulica i kako se ponašamo na raskrsnici.

U cilju obogaćivanja znanja i iskustava vezanih za saobraćaj, vrtić može organizovati saradnju sa policijskom stanicom. Policajci mogu djeci objašnjavati osnovne pojmove o saobraćaju, djeca mogu postavljati pitanja. Sve je ovo način da djeca usvajaju znanja na njima prilagođen način, odnosno kroz vaspitno-obrazovne aktivnosti koje imaju formu igre.

2.1.6. Posjete autobuskoj stanici

Primarni cilj posjete autobuskoj stanici je da djeca steknu znanja i iskustva vezana za značaj usluga koje ona pruža. Da bi djeca znala kako se treba ponašati na autobuskoj stanici, potrebno je da ih vaspitači u vrtiću i roditelji kod kuće nauče tome. U dogovoru sa glavnim akterima autobuske stanice vaspitači sa djecom mogu organizovati posjete u cilju detaljnijeg upoznavanja sa prostorom i pravilima ponašanja. Najprije djeci treba istaći da se u autobuskoj stanici kupuju karte za putovanje, a zatim se bez guranja i u tišini ulazi u autobus. Djeci treba nagovijestiti da je putovanje samo po sebi zanimljivo, da kroz prozor trebaju razgledati prirodu, razne pejzaže, zalazak sunca, mjesta kroz koja prolaze. Nadalje, treba im isticati da se u autobusu ne pjeva, ne govori glasno, niti bacaju otpaci na pod niti kroz prozor i sl.

2.1.7. Posjete pekari

Cilj posjete pekari je da se djeca na očigledan način upoznaju sa specifičnostima poslova koje obavlja pekar. Sa djecom predškolskog uzrasta realizuju se različite aktivnosti s ciljem upoznavanja sa pojedinim zanimanjima ljudi. Prilikom realizacije zanimanja pekar, sa djecom se u radnoj sobi izvode aktivnosti kroz koje oni imaju priliku da se upoznaju sa ovim zanimanjem. Pored toga, sa djecom je potrebno organizovati posjete pekari, kako bi se ona na bolji način

upoznala sa onim šta radi pekar. Posjeta pekari je značajna za dijete, jer ono ima mogućnost da se na neposredan način upozna sa zanimanjem pekara. Prilikom posjete pekari, djeca imaju priliku da vide čime se tom pekar bavi, koji se proizvodi mogu kupiti u pekari i sl. Takođe, pekar djeci može ispričati kako on pravi određene pekarske proizvode, i šta mu je za to potrebno. U svakom slučaju, posjeta pekara je dobra prilika da povežu znanja stečena u vrtiću na temu pekar, sa onim što su naučila slušajući pekara.

2.1.8. Posjete stomatološkoj ordinaciji

Posjeta zubaru dobra je prilika da djecu upoznaju koju su to instrumenti za pregled zubi, te im uz prikladan razgovor objasniti način na koji se zubi peru i važnost redovne higijene zubi i redovnog odlaska zubaru. Na ovaj način se prevladava strah od odlaska zubaru, te se o njemu stiče pozitivna slika. Saradnja dječjeg vrtića sa zubarom važna je karika u stvaranju navika očuvanja zdravlja od malih nogu.

Sa saradnji sa domom zdravlja sa djecom se mogu organizovati posjete zubaru. Prije same posjete uz ilustrativni materijal sa djecom se može razgovarati o građi i higijeni zuba, njihovim nazivima, važnosti kod govora i uzimanja hrane (žvakanja).

2.1.9. Posjete biblioteci

Cilj posjete biblioteci je da djeca razvijaju ljubavi prema knjizi još od ranijeg uzrasta. Poslije posjete biblioteci, vaspitači sa djecom u radnoj sobi mogu kreirati biblioteku, u koju će odlagati slikovnice i slične materijale. Na ovaj način ostvaruje se pozitivan uticaj na razvoj govorno-jezičkih sposobnosti kod djece predškolskog uzrasta.

Sa djecom je neophodno realizovati posjete biblioteci. Ovo bi bila pogodna prilika da se djeca upoznaju sa onim čime biblioteka raspolaže, kao i da shvate zbog čega ona postoji. U dogovoru sa bibliotekarom, sa djecom se mogu organizovati edukativne radionice s ciljem da družeći se uz knjigu i muziku, djeca podstaknu na razmišljanje. Djeci se, takođe, mogu ponuditi razne slikovnice ili knjige prilagođene njihovom uzrastu, ukoliko ih biblioteka posjeduje. Na ovaj način djeca razvijaju ljubav prema knjizi, pa će i kasnijim godinama imati naviku da posjećuju biblioteku.

2.1.10. Posjete sportsko-rekreativnim centrima

Cilj ove posjete je promocija sporta i zdravog načina života. Djeca mogu da rade razne vježbe koje uključuju sve mišićne grupe i uvježbavaju vještine bacanja i hvatanja.

Sa djecom predškolskog uzrasta posebno je značajno organizovati posjete sportsko-rekreativnim centrima. Prilikom ove posjete djeci treba ukazivati na značaj redovne fizičke aktivnosti i sporta za zdravlje. Pored toga, od trenera se može tražiti da djeci ukratko ispriča zbog čega je važno baviti se sportom. Sa njima se može organizovati čak i čas fizičkog vaspitanja sa svim etapama koje sadrži. Na ovaj način pozitivno bi se uticalo na razvoj dječjih motoričkih sposobnosti i funkcionalnih sposobnosti.

3. PRIMJERI IZ PRAKSE

Mnogi predškolski pedagozi i psiholozi (Kamenov, 2002; Slunjski, 2012), apostrofiraju značaj saradnje predškolske ustanove sa lokalnom zajednicom. Ova saradnja treba biti utemeljena na izgrađivanju zajedničkih interesa i ciljeva.

Veliki broj ekoloških aktivnosti, mogu se realizovati u saradnji sa lokalnom zajednicom. Djeca predškolskog uzrasta vole kada se aktivnosti realizuju van radne sobe. Za proširivanje znanja i iskustava vezanih za ekološke sadržaje, posebno je značajna posjeta botaničkoj bašti.

U Crnoj Gori posebno je popularna botanička bašta „Arboretum“ na Grahovu. U jednom ovakvom ambijentu, sa djecom može da se šeta, razgovara o važnosti boravka u prirodi, kao i o značaju čuvanja i njege biljnog svijeta. Kod djece se kroz razne igre može podsticati radoznalost i vedro raspoloženje

Slika 1, 2 i 3. Posjeta botaničkoj bašti „Arboretum“ na Grahovu.¹

Pored navedene, mogu se organizovati i drugi oblici saradnje sa lokalnom zajednicom. Sama organizacija, oblik i način saradnje zavisi od konkretnih okolnosti.

Prednost izvođenja ekoloških aktivnosti u netipičnim prostorima, ogleda se u osobnosti djece da uz punu posvećenost zadovolje svoju radoznalost. Zato ona rado učestvuju u nečem novom, drugačijem, gdje njihova maštovitost i kreativnost dolaze do punog izražaja. Znanja stečena na ovaj način su trajnija i primjenjivija u svakodnevnom životu.

Oslanjajući se na ova saznanja vaspitač realizuje ekološke aktivnosti, tako da se kod djece razvijaju vještine: komunikacije, stvaralaštva, snalaženja u društvenoj sredini, kritičkog mišljenja, razumjevanja važnosti zdravih stilova života, praktične primjene usvojenih znanja...

---

¹ Fotografije preuzete iz lične arhive

U cilju ostvarivanja pozitivnog uticaja na motoričke i funkcionalne sposobnosti sa djecom smo organizovali aktivnosti u fiskulturnoj sali osnovne škole.

Za kvalitetnu realizaciju fizičkih aktivnosti neophodan je što veći prostor. Zato smo jedan broj fizičkih aktivnosti realizovali u sali za fizičko vaspitanje u osnovnoj školi. U ovakvom ambijentu djeca su imala puno prostora za igru, a mi smo imali mogućnost da koristimo različite rekvizite i sredstva. Organizovali smo poligon svestranosti za djecu starije grupe. Kroz te aktivnosti povoljno smo uticali na razvoj koordinacije, repetitivne i eksplozivne snage, brzine, gipkosti i sl.

Posmatrajući djecu u fizičkim aktivnostima, zaključili sm da one doprinose socijalizaciji, osjećaju drugarstva, tolerancije i pažnje prema vršnjacima.

Slika 4 i slika 5.² Realizacija fizičkih aktivnosti u fiskulturnoj sali osnovne škole

U saradnji sa stomatološkom ordinacijom organizovali smo posjetu zubaru. Prije same posjete uz ilustrativni materijal sa djecom smo razgovarali o građi i higijeni zuba, njihovim nazivima, važnosti kod govora i uzimanja hrane (žvakanja).

Zubar je djecu prvo upoznao sa instrumentima za pregled zubi, te i uz prikladan razgovor djeci objasnio način na koji se zubi peru i važnost redovne higijene zubi i redovnog odlaska zubaru.

Pojedina djeca su bez imalo straha dopustila zubaru da obavi pregled i premaže im zube.

---

² Fotografije preuzete iz lične arhive

Ova aktivnost imala je za cilj da dijete suzbije strah od odlaska zubaru i usvoji način adekvatnog postupanja kada je u pitanju higijena zuba.

Slika 6 i slika 7.³ Posjeta stomatološkoj ordinaciji

Sa djecom starije uzrasne grupe organizovali smo posjetu frizerskom salonu. Cilj ove posjete bio je da se djeca na konkretnom primjeru upoznaju sa aktivnostima koje obavlja frizer. Djeca su pokazala veliki stepen radoznalosti za frizure koje prave frizeri. Jedan dječak je čak i poželio da mu frizer pravi frizuru, što mu je i omogućeno.

Slika 8 i slika 9. Posjeta frizeru

U saradnji sa roditeljima organizovali smo bazar. Roditelji su bili aktivno uključeni u procesu kreiranja različitih produkata, koje smo sa djecom prodavali na bazaru. Cilj ove aktivnosti

---

³ Fotografije preuzete iz lične arhive

bio je da se kod djece razvije osjećaj da se marljivost i rad isplate. Ova aktivnost organizovana je sa djecom starije uzrasne grupe.

Slika 10.⁴ Organizacija bazara

Sa djecom starije uzrasne grupe organizovali smo jednodnevni izlet do Lipske pećine. Njena istinska ljepota ostavila je predivne utiske na djecu, a ovu posjetu učinila nezaboravnom, što je i bio naš cilj.

Slika 11. Posjeta Lipskoj pećeni

---

⁴ Fotografije preuzete iz lične arhive

Slika 12 i slika 13.⁵ Djeca zajedno sa roditeljima ukrašavaju raka

Djeca su pokazala posebnu volju za učenjem u izmijenjenom okruženju. Posjeta aerodromu izazvala je kod djece veliku radost, ali istovremeno i pružila mogućnost sticanja novih znanja. Mišljenja sam da predškolska ustanova kao ustanova u kojoj dijete provodi jedan dio svog vremena, ispunjava sve društvene potrebe i uslove.

Slika 14 i slika 15.⁶ Posjeta aerodromu

⁵ Fotografije preuzete iz lične arhive

⁶ Isto.

II METODOLOŠKI OKVIR RADA

1.1. Problem i predmet istraživanja

Osnovna intencija predškolske ustanove i cjelokupnog vaspitno-obrazovnog sistema je otvaranje prema društvu. To znači da predškolske ustanove kao vaspitno-obrazovne institucije moraju biti otvorene prema neposrednoj životnoj sredini i uključiti u rad sve zainteresovane društvene faktore, a prije svega porodicu, odnosno roditelje. Roditelji su saradnici koji u zajednici sa predškolskom ustanovom i u dogovoru s njome djeluju kako bi se ostvarilo neophodno jedinstvo vaspitnih uticaja. Pored participacije roditelja u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove, takođe je značajna saradnja sa lokalnom zajednicom.

Problem istraživanja je analiza kvaliteta saradnje porodice i lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolskih ustanova u Crnoj Gori.

Predmet našeg istraživanja je utvrđivanje kvaliteta saradnje porodice i lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolskih ustanova u Crnoj Gori.

1.2. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj našeg istraživanja glasi:

- Utvrditi nivo i kvalitet participacije porodice i lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolskih ustanova u Crnoj Gori.

Istraživački zadaci su:

- Utvrditi da li porodica aktivno participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove (učešće na sastancima, radionicama, akcijama, kampanjama, projektima itd.).
- Utvrditi koji su efekti participacije porodice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove.

- Utvrditi da li lokalna zajednica aktivno participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove (učešće u realizaciji ekoloških, umjetničkih događaja, planiranje zajedničkih projekata itd.).
- Utvrditi kakvi su, po procjeni vaspitača i roditelja efekti participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove.

1.3. Istraživačke hipoteze

Na osnovu cilja istraživanja, glavna hipoteza glasi:

Pretpostavlja se da je nivo i kvaliteta uključivanja porodice i lokalne zajednice u aktuelni kontekst predškolskog vaspitanja i obrazovanja u Crnoj Gori određen različitim modalitetima saradnje (učešće na tematskim sastancima, radionicama, akcionim planovima, projektima itd.)

Podhipoteze su:

- Pretpostavlja se da porodica aktivno participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove (učešće na sastancima, radionicama, akcijama, kampanjama, projektima itd.).
- Pretpostavlja se da su, po percepciji vaspitača pozitivni efekti participacije porodice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove.
- Pretpostavlja se da lokalna zajednica aktivno participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove (učešće u realizaciji ekoloških, umjetničkih događaja, planiranje zajedničkih projekata itd.).
- Pretpostavlja se da po percepciji vaspitača i roditelja pozitivni efekti participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove (osavremenjen ambijent, akcije uređenja itd.).

1.4. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

Primijenili smo sljedeće istraživački instrumenti: anketni upitnik za roditelje i vaspitače. Pitanja u anketnom upitniku bila su zatvorenog i otvorenog tipa.

U radu se koristila metoda teorijske analize u kontekstu razmatranja participacije porodice i lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove.

Deskriptivno-analitičkom metodom sa kvantitativnog i kvalitativnog aspekta izvršilo se sagledavanje stavova vaspitača i roditelja.

Prilikom donošenja određenih zaključaka, koristili smo induktivno-deduktivnu istraživačku metodu.

1.5. Uzorak ispitanika

Istraživanje smo realizovali na uzorku od 100 vaspitača i 100 roditelja djece predškolskog uzrasta. Struktura uzorka je prikazana u tabeli 1.

Tabela 1. Uzorak ispitanika

Opština	Naziv vrtića	Broj vaspitača	Broj roditelja
Podgorica	JPU „Đina Vrbica”	46	73
Podgorica	JPU „Ljubica Popović”	54	27

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

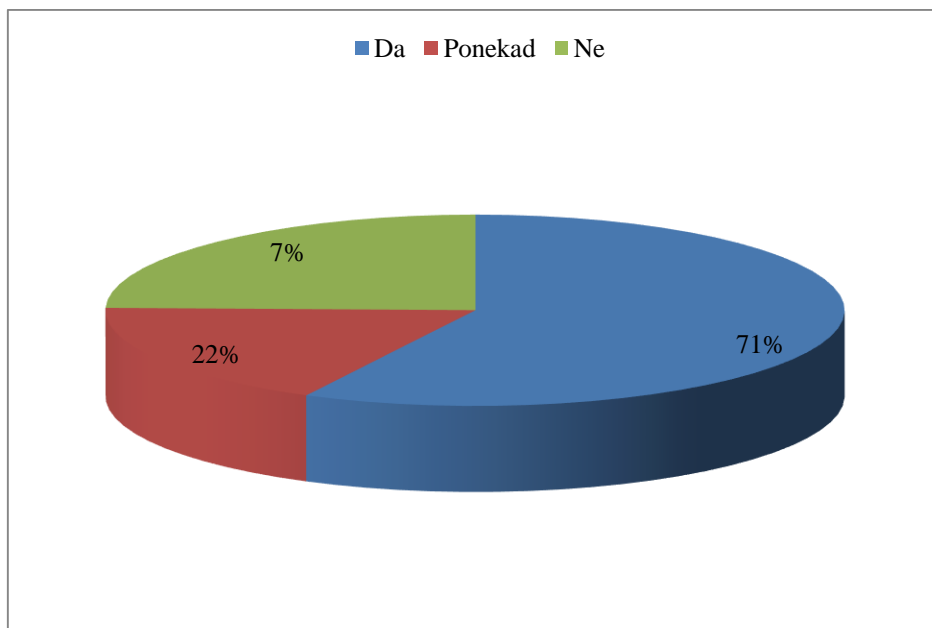
2.1. Rezultati dobijeni anketiranjem vaspitača

- Da li porodica aktivno participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove?

Tabela 2

Odgovori	Broj vaspitača	%
Da	71	71%
Ponekad	22	22%
Ne	7	7%

Grafikon 1

Dobijeni rezultati pokazuju da 71% vaspitača navodi da porodica aktivno participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove. Ukupno 22% vaspitača ističe da porodica djelimično participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove.

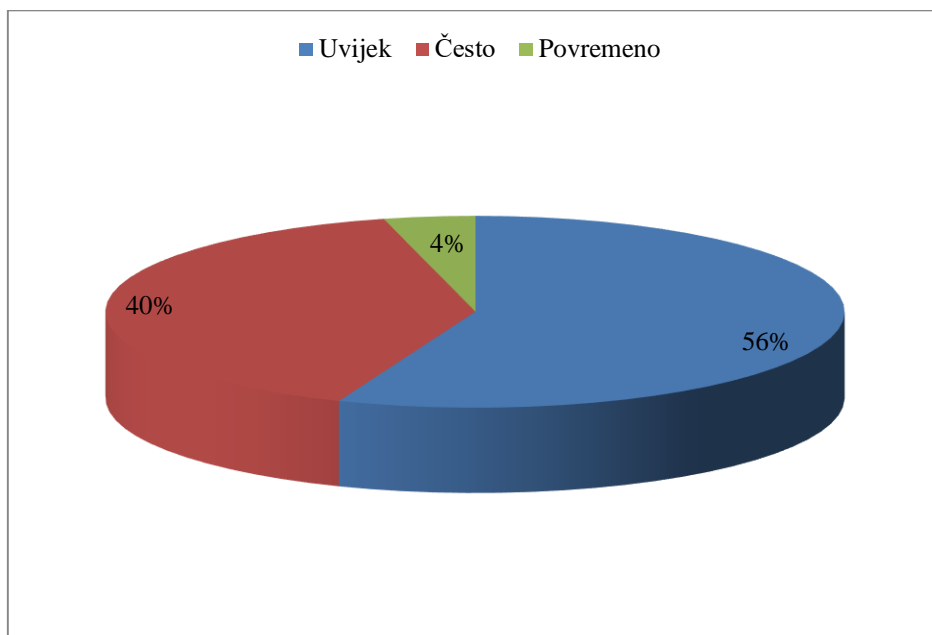
Svrha povezivanja porodice i vrtića sastoji se u obezbjeđivanju kontinuiteta svih relevantnih činilaca društvene brige o djeci, koji treba sagledavati prvenstveno iz ugla djeteta koje se razvija uspostavljajući postepeno odnose sa članovima porodice i društvene sredine i proširujući svoja iskustva o socijalnoj i prirodnoj sredini koja ga okružuje.

- Koliko često sarađujete sa porodicom?

Tabela 3

Odgovori	Broj vaspitača	%
Uvijek	56	56%
Često	40	40%
Povremeno	4	4%

Grafikon 2

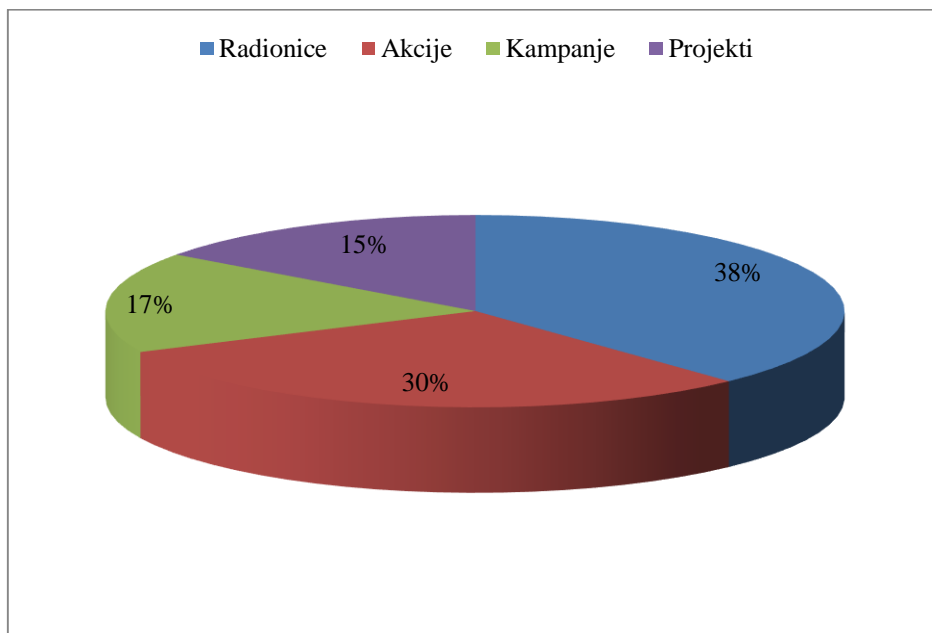
Na osnovu dobijenih rezultata, može se istaći da vrtić i porodica aktivno saraduju. Položaj i uloga porodice i njeno aktivno uključivanje u rad vaspitno-obrazovnih ustanova predstavlja jedno od najvažnijih pitanja cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa. Brojni su razlozi za takvu orijentaciju, ali jedan d najznačajnijih jeste vaspitanja psihički i fizički zdravog djeteta koje će biti sposobno da se suoči sa zahtjevima savremenog svijeta.

- U kojim aktivnostima predškolske ustanove porodica najčešće participira?

Tabela 4

Odgovori	Broj vaspitača	%
Radionice	38	38%
Akcije	30	30%
Kampanje	17	17%
Projekti	15	15%

Grafikon 3

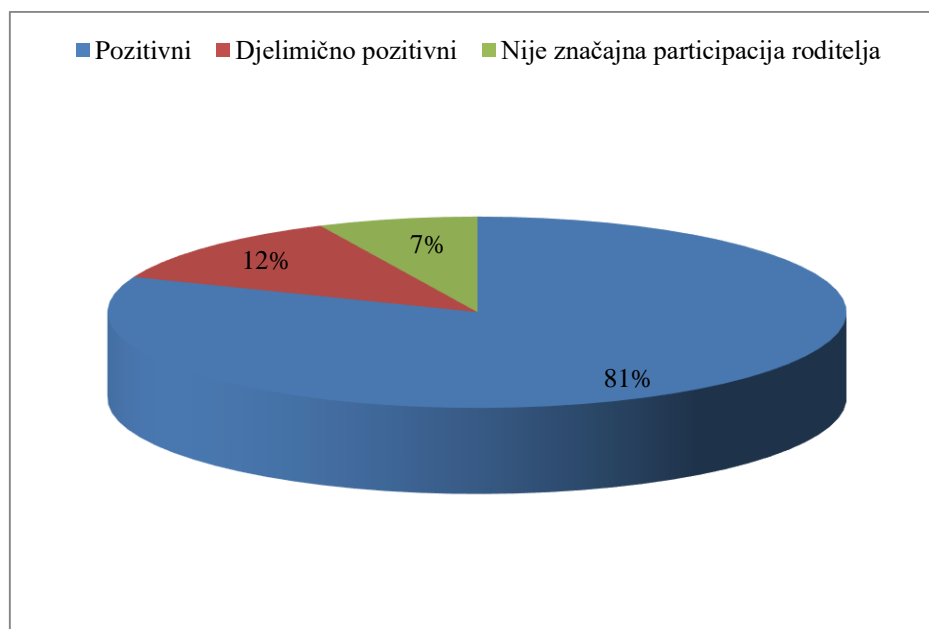
Dobijeni rezultati pokazuju da porodica participira u različitim aktivnostima predškolske ustanove. Neke od tih aktivnosti su: radionice, akcije, kampanje i projekti. Dakle, roditeljima je omogućeno da imaju aktivnu participaciju u raznovrsnim aktivnostima. Sve navedeno doprinosi razvoju djeteta predškolskog uzrasta.

- Kakvi su efekti participacije roditelja u vaspitno-obrazovni proces predškolske ustanove?

Tabela 5

Odgovori	Broj vaspitača	%
Pozitivni	81	81%
Djelimično pozitivni	12	12%
Nije značajna participacija roditelja	7	7%

Grafikon 4

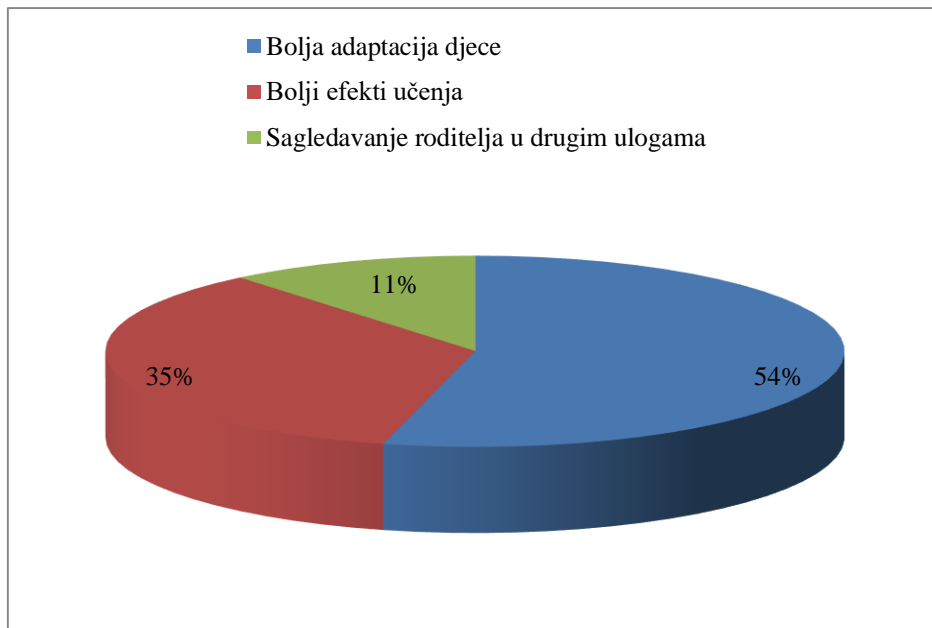
Dobijeni rezultati pokazuju da vaspitači imaju pozitivne stavove kada u pitanju participacija roditelja u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove. Roditelji su ti koji najbolje poznaju svoje dijete i zato im treba omogućiti da svojom participacijom doprinesu unapređenju kvaliteta vaspitno-obrazovnog procesa predškolske ustanove.

- Zbog čega je značajna participacija roditelja u vaspitno-obrazovnom radu predškolske ustanove?

Tabela 6

Odgovori	Broj vaspitača	%
Bolja adaptacija djece	54	54%
Bolji efekti učenja	35	35%
Sagledavanje roditelja u drugim ulogama	11	11%

Grafikon 5

Dobijeni rezultati pokazuju da je značajna participacija roditelja zbog bolje adaptacije djece. Ukupno 35% vaspitača smatra da su bolji efekti učenja kod djece predškolskog uzrasta ukoliko roditelji aktivno participiraju. Da je participacija roditelja značajna za bolje sagledavanje roditelja u drugim uslogama, smatra 11% vaspitača.

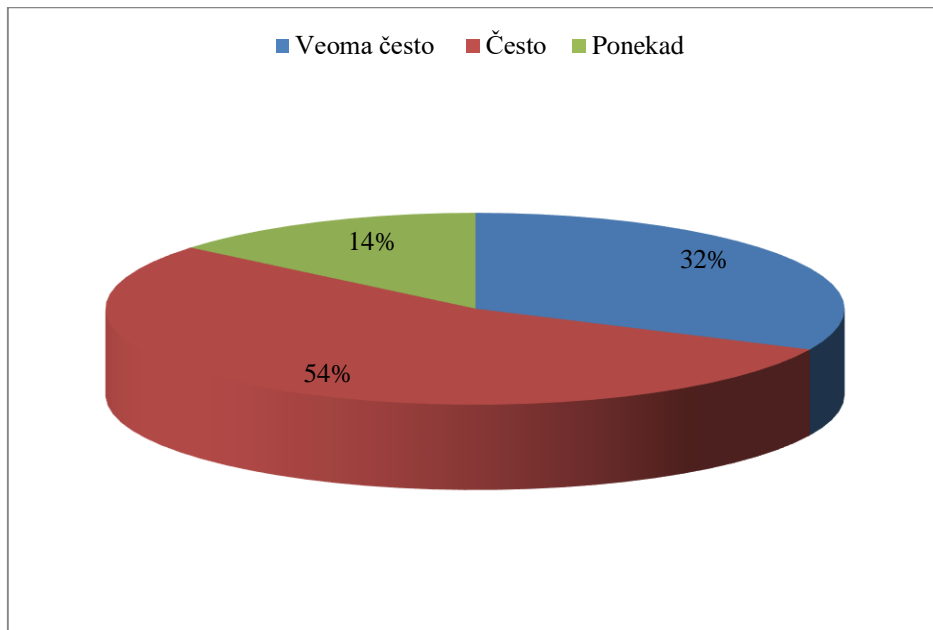
- Koliko često vrtić ostvaruje saradnju sa lokalnom zajednicom?

Tabela 7

Odgovori	Broj vaspitača	%
Veoma često	32	32%
Često	54	54%
Ponekad	14	14%

Grafikon 6

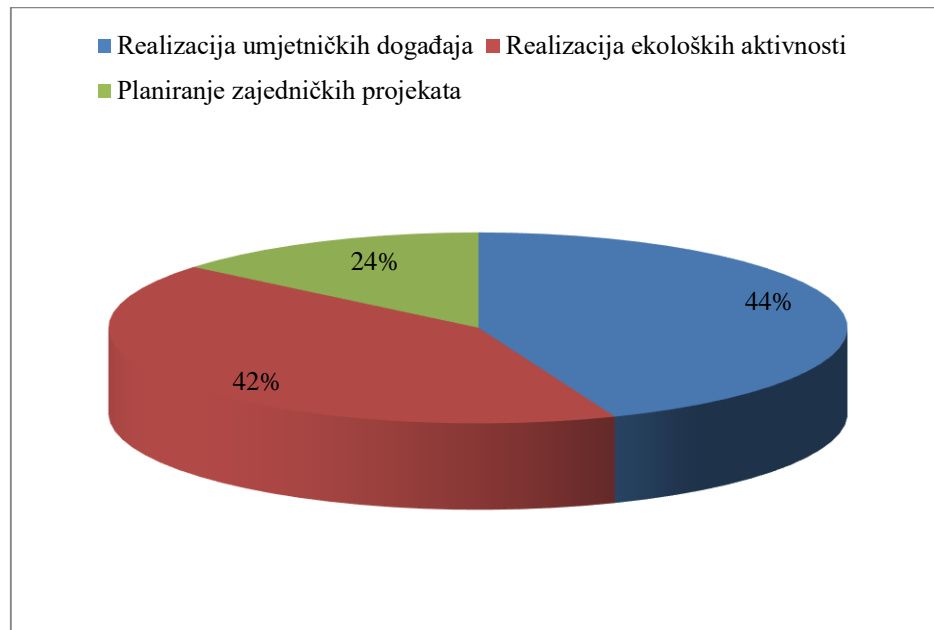
Vrtić i predškolska ustanova imaju aktivno i često saraduju. Suštinska saradnja se ne može ostvariti jednostavnim uvođenjem organizacionih promjena; ona je u krajnjoj liniji uslovljena kvalitetom međusobnih odnosa roditelja i vaspitača. Neke teškoće koje se javljaju u tim odnosima kada su u pitanju roditelji, potiču od njihovih loših uspomena na svoje školske dane, što kod njih izaziva inhibiciju i nesigurnost u sebe.

- Na koje način lokalna zajednica participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove?

Tabela 8

Odgovori	Broj vaspitača	%
Realizacija umjetničkih događaja	44	44%
Realizacija ekoloških aktivnosti	42	42%
Planiranje zajedničkih projekata	24	24%

Grafikon 7

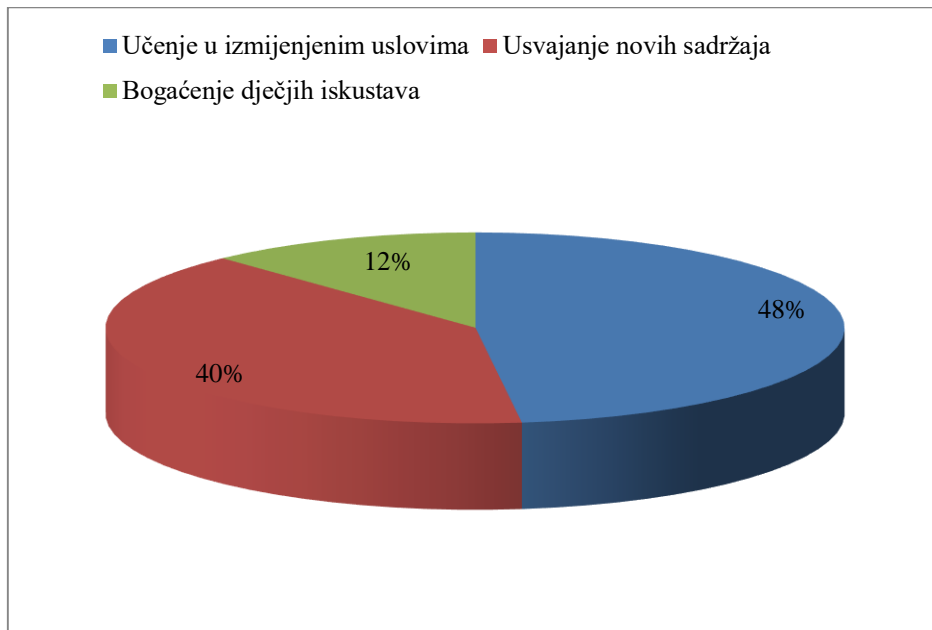
Dobijeni rezultati pokazuju da vrtić u saradnji sa lokalnom zajednicom realizuje umjetničke sadržaje, ekološke sadržaje, kao i planiranje zajedničkih projekata. Sve ove aktivnosti imaju značajnu ulogu u razvoju ličnosti djeteta predškolskog uzrasta. Djeca putem sadržaja koji se realizuju u saradnji sa lokalnom zajednicom, imaju veliki broj mogućnosti za usvajaju nova znanja i vještine.

- Kakvi su efekti participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove?

Tabela 9

Odgovori	Broj vaspitača	%
Učenje u izmijenjenim uslovima	48	48%
Usvajanje novih sadržaja	40	40%
Bogaćenje dječjih iskustava	12	12%

Grafikon 8

Na osnovu dobijenih rezultata, može se istaći da participacija vrtića sa lokalnom zajednicom doprinosi učenju u izmijenjenim uslovima, usvajanju novih sadržaja, kao i bogaćenju dječjih iskustava.

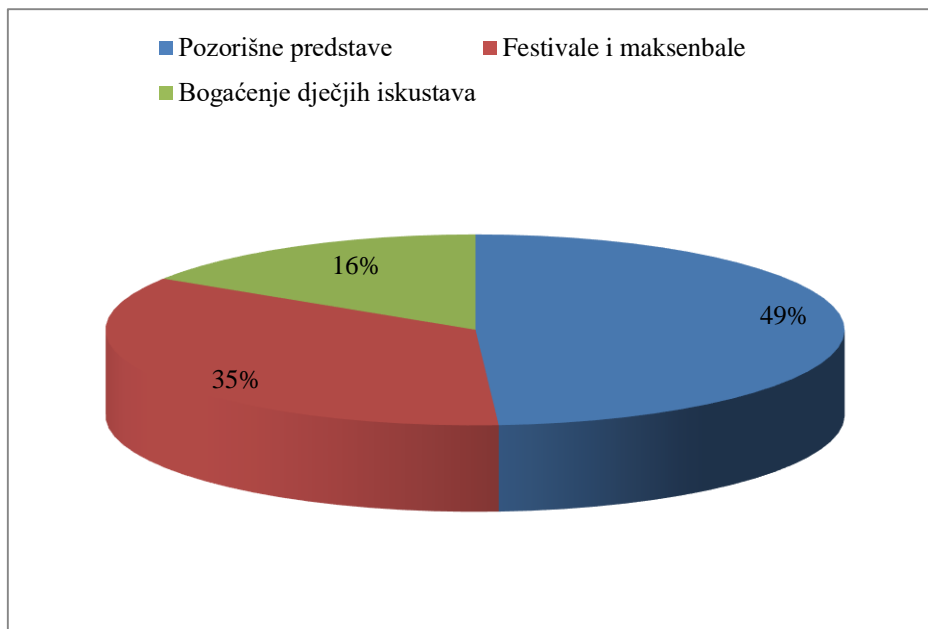
Dakle, vaspitači imaju afirmativne stavove prema saradnji vrtića sa lokalnom zajednicom i prepoznaju važnost saradnje s ciljem realizacije vaspitno-obrazovnog rada u izmijenjenim uslovima.

- Koje sadržaje najčešće realizujete u saradnji sa lokalnom zajednicom?

Tabela 10

Odgovori	Broj vaspitača	%
Pozorišne predstave	49	49%
Festivale i maskenbale	35	35%
Ekološke aktivnosti	16	16%

Grafikon 9

Dobijeni rezultati pokazuju da vrtić u saradnji sa lokalnom zajednicom najčešće realizuje pozorišne predstave, festivale i maksenbale, kao i ekološke aktivnosti. Kao što vidimo, vrtić u saradnji sa lokalnom zajednicom organizuje raznovrsne aktivnosti, koje imaju za cilj unapređenje kvaliteta vaspitno-obrazovnog procesa.

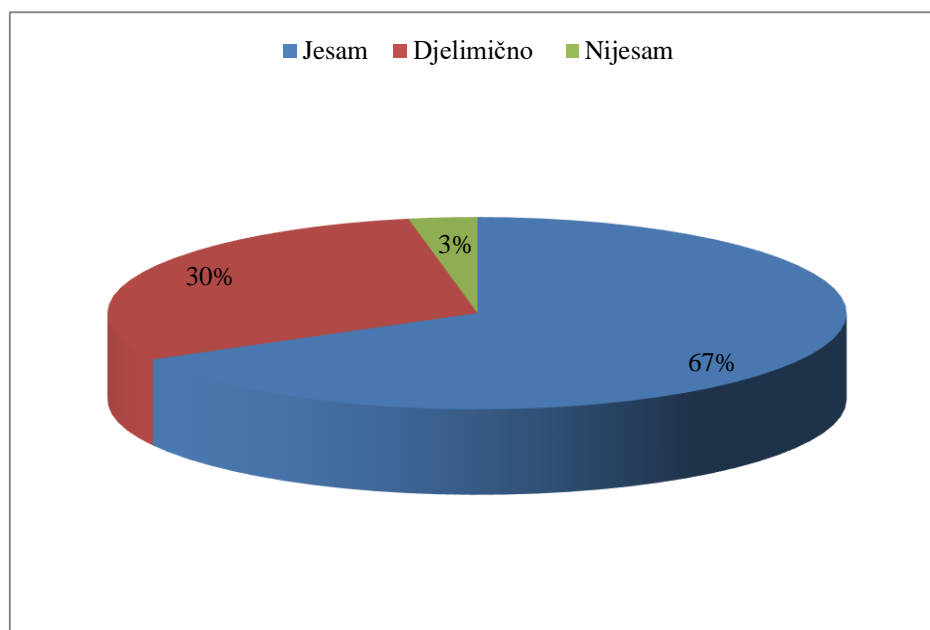
2.2. Rezultati dobijeni anketiranjem roditelja

- Da li ste zadovoljni saradnjom sa vrtićem?

Tabela 11

Odgovori	Broj roditelja	%
Jesam	67	67%
Djelimično	30	30%
Nijesam	3	3%

Grafikon 10

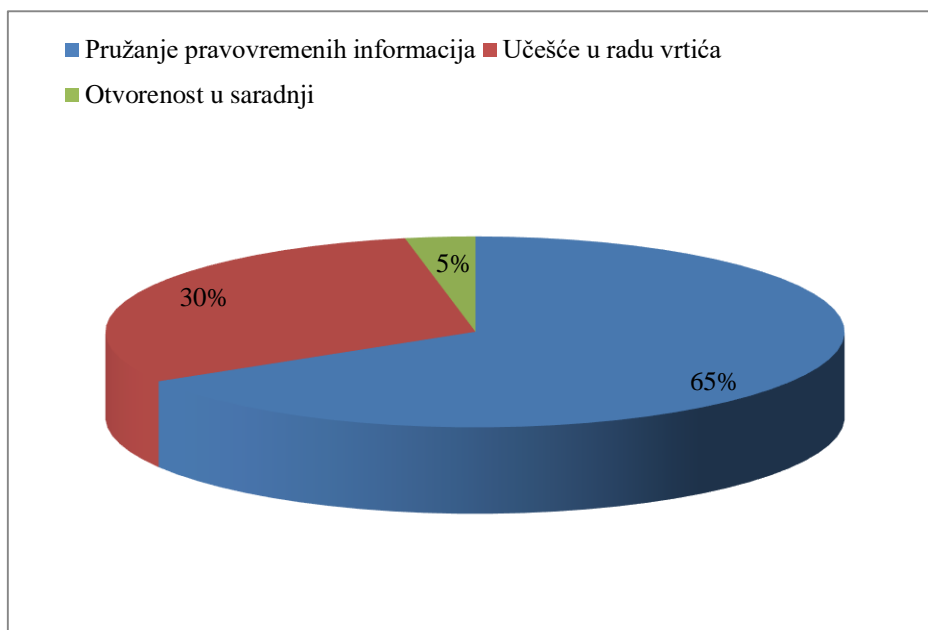
Na osnovu dobijenih rezultata, može se istaći da su roditelji zadovoljni saradnjom sa vrtićem. Predškolska ustanova treba da postane centar za razmjenu pedagoških, medicinskih, psiholoških i drugih iskustava između vaspitača, stručnih saradnika i roditelja. Osim toga, roditelji imaju priliku da bolje i objektivnije u posebnim uslovima upoznaju svoju djecu, poredeći ih s vršnjacima, i pomognu jedni drugima u rješavanju niza problema koji prate odrastanje djece.

- Čime ste najviše zadovoljni kada u pitanju saradnja sa vrtićem?

Tabela 12

Odgovori	Broj roditelja	%
Pružanje pravovremenih informacija	65	65%
Učešće u radu vrtića	30	30%
Otvorenost u saradnji	5	5%

Grafikon 11

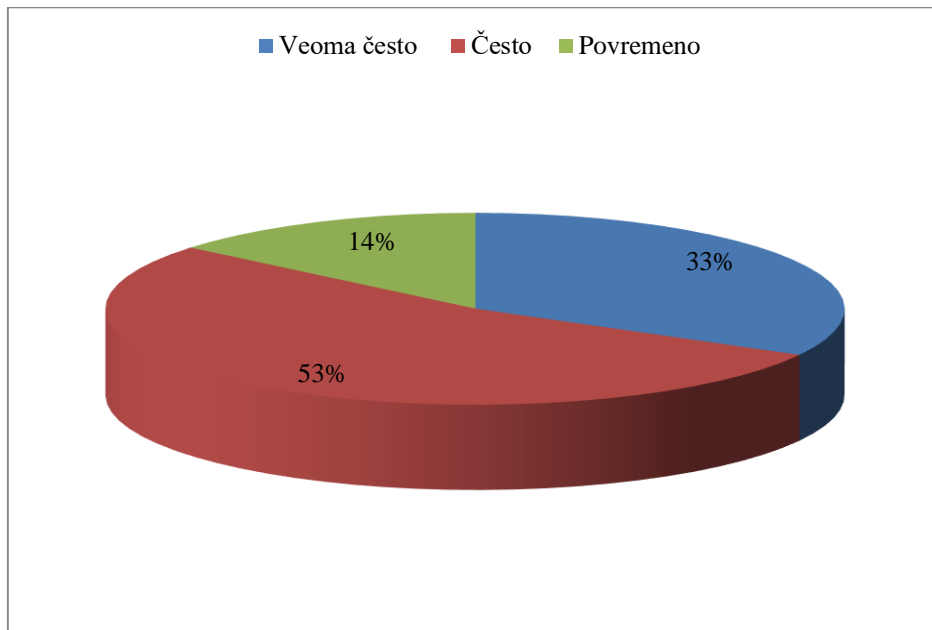
Roditelji od vaspitača dobijaju pravovremene informacije o funkcionisanju djece u vrtiću. Sa roditeljima je poželjno, odnosno neizbježno organizovati individualne razgovore. Teme razgovora su od opšteg interesa, na primjer, o usklađivanju disciplinskih pravila u porodici i ustanovi; problematika dječje samostalnosti i zavisnosti, slobode i granica ponašanja, spontanosti i organizovanosti u radu sa djecom; konvergentnog i divergentnog mišljenja; kako razvijati radne navike, navike urednosti i zdravstveno-higijenske navike djece u ustanovi; njihova racionalna ishrana i slično.

- Koliko često participirate u vaspitno-obrazovnim aktivnostima predškolske ustanove?

Tabela 13

Odgovori	Broj roditelja	%
Veoma često	33	33%
Često	53	53%
Povremeno	14	14%

Grafikon 12

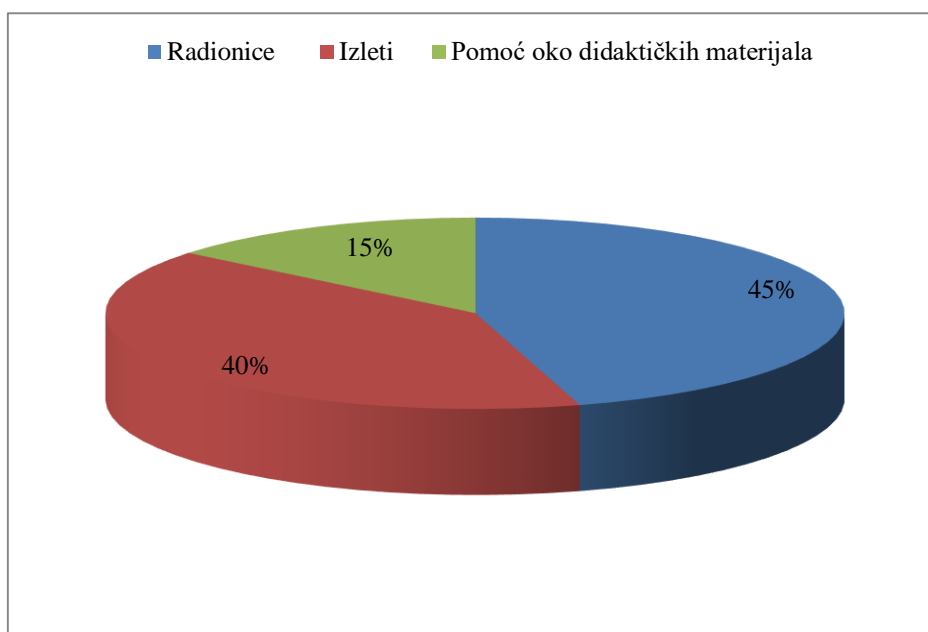
Dobijeni rezultati pokazuju da roditelji često participiraju u vaspitno-obrazovnim aktivnostima predškolske ustanove. Slično su nam odgovorili i vaspitači. Dakle, roditelji aktivno participiraju u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove. Najviše prilika za međusobno upoznavanje, djelatno življenje i druženje, kao i sve vrste razmjena između roditelja, djece i stručnih lica u predškolskoj ustanovi daju: svakodnevne prigodne situacije u ustanovi prilikom dovođenja djece, spontanih posjeta roditelja i slično; planirane aktivnosti radi postizanja određenih ciljeva (konsultacije, opšti i grupni roditeljski sastanci; prisustvo roditelja vaspitno-obrazovnom radu i neposredno uključivanje roditelja u njega.

- U kojim aktivnostima predškolske ustanove najviše participirate?

Tabela 14

Odgovori	Broj roditelja	%
Radionice	45	45%
Izleti	40	40%
Pomoć oko didaktičkih materijala	15	15%

Grafikon 13

Dobijeni rezultati pokazuju da roditelji najviše participiraju u radionicama, izletima, kao i da pružaju pomoć prilikom nabavke didaktičkog materijala. U vrtiću se mogu realizovati brojne radionice u saradnji sa roditeljima. Mogu se realizovati radionice u kojima djeca, vaspitači i roditelji izrađuju materijale i sredstva za rad. Roditelji mogu biti donatori određenih materijala koji su potrebni za što kvalitetnije izvođenje vaspitno-obrazovnog rada.

- Koji oblik saradnje je najviše zastupljen između Vas i vaspitača?

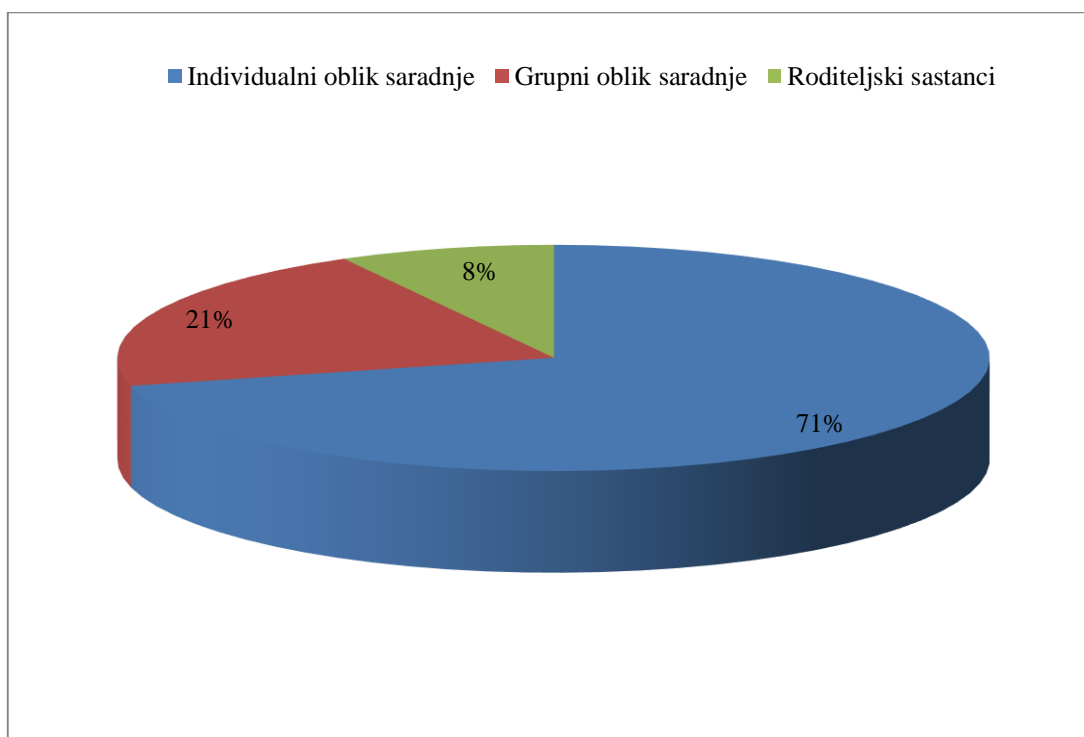
Tabela 15

Odgovori	Broj roditelja	%
----------	----------------	---

Individualni oblik saradnje	71	71%
Grupni oblik saradnje	21	21%
Roditeljski sastanci	8	8%

Grafikon 14

Dobijeni rezultati pokazuju da roditelji i vaspitači najčešće ostvaruju individualni oblik saradnje. Pored individualnog oblika saradnje, zastupljen je grupni oblik saradnje. Najmanji procenat roditelja navodi da se saradnja najčešće ostvaruje kroz roditeljske sastanke.

Individualni oblik saradnje omogućava i roditeljima i vaspitačima da dobiju što više informaciju o djetetovim sposobnostima, sklonostima, afiniteta, kao i stilovima učenja. Da bi vaspitno-obrazovni proces u predškolskoj ustanovi bio kvalitetan, potrebno je da vaspitač poznaje individualne karakteristike svakog djeteta iz vaspitne grupe.

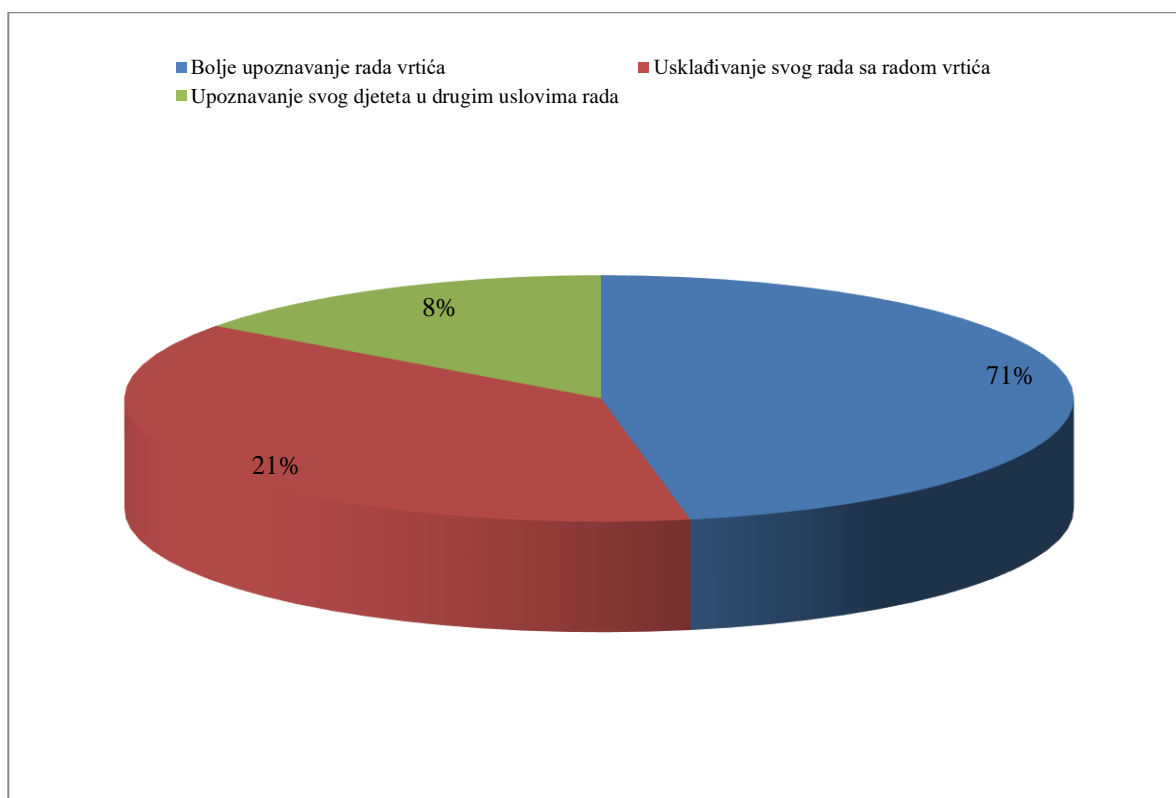
- Zbog čega je važna Vaša uključenost u vaspitno-obrazovni proces predškolske ustanove?

Tabela 16

Odgovori	Broj roditelja	%
----------	----------------	---

Bolje upoznavanje rada vrtića	47	47%
Usklađivanje svog rada sa radom vrtića	38	38%
Upoznavanje svog djeteta u drugim uslovima rada	15	15%

Grafikon 15

Na osnovu dobijenih rezultata, može se istaći da postoje brojne prednosti participacije roditelja u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove. Roditelji imaju veliki broj mogućnosti da se bolje upoznaju sa radom vrtića, da upoznaju svoje dijete u drugim uslovima rada, kao i da svoj rad usklade sa radom vrtića.

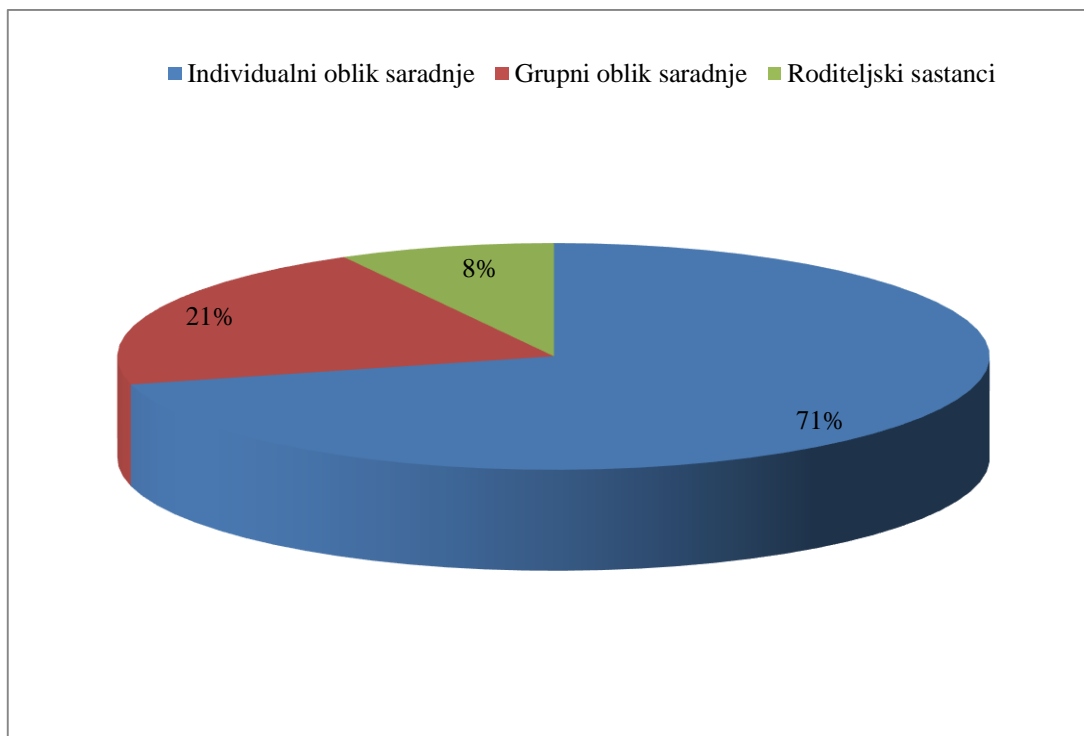
- Koliko često, po Vašoj percepciji vrtić ostvaruje saradnju sa lokalnom zajednicom?

Tabela 17

Odgovori	Broj roditelja	%
Često	58	58%

Ponekad	30	30%
Rijetko	12	12%

Grafikon 16

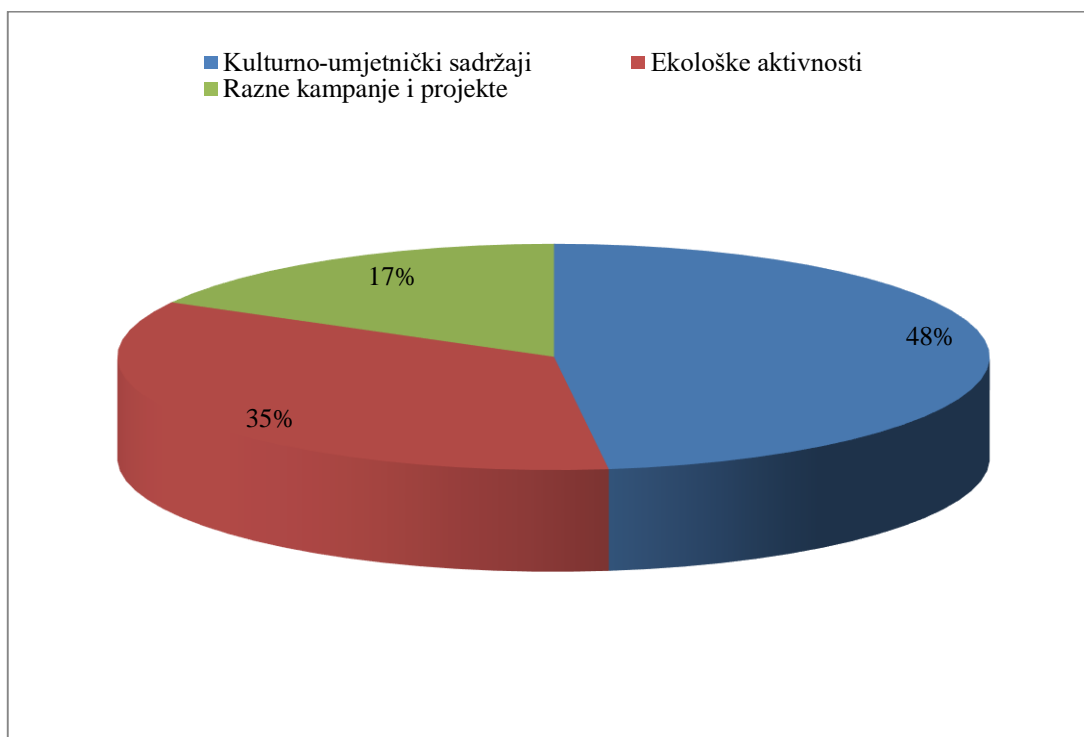
Na osnovu dobijenih rezultata, može se konstatovati da roditelji smatraju da vrtić često ostvaruje saradnju sa lokalnom zajednicom. Slične rezultate dobili smo i od vaspitača, što potvrđuje da lokalna zajednica aktivno participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove.

- Koje aktivnosti, po Vašoj percepciji vrtić organizuje u saradnji sa lokalnom zajednicom?

Tabela 18

Odgovori	Broj roditelja	%
Kulturno-umjetnički sadržaji	48	48%
Ekološke aktivnosti	35	35%
Razne kampanje i projekte	17	17%

Grafikon 17

Dobijeni rezultati pokazuju da 48% roditelja navodi da lokalna zajednica najčešće participira u realizaciji kulturno-umjetničkih sadržaja. Ukupno 35% roditelja ističe da se u saradnji sa lokalnom zajednicom realizuju ekološke aktivnosti. Roditelji navode da vrtić i lokalna zajednica zajedno kreiraju razne kampanje i projekte.

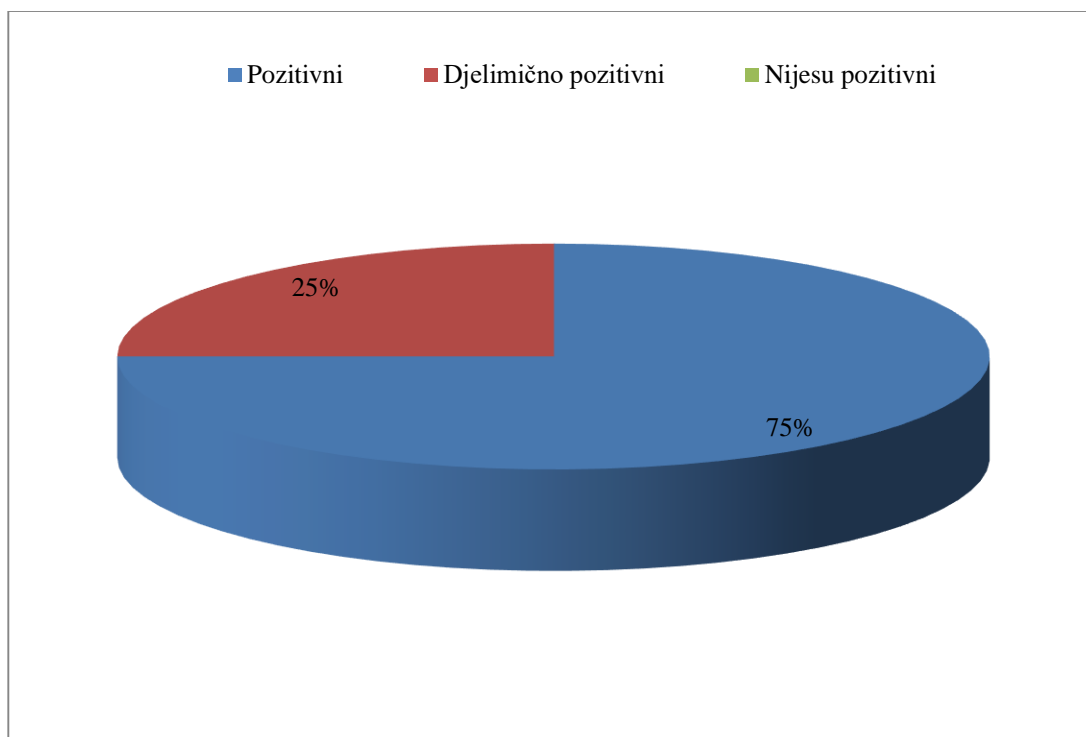
- Kakvi su efekti participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovni proces predškolske ustanove?

Tabela 19

Odgovori	Broj roditelja	%
Pozitivni	75	75%
Djelimično pozitivni	25	25%

Nijesu pozitivni	0	17%
------------------	---	-----

Grafikon 18

Na osnovu dobijenih rezultata, može se konstatovati da najveći broj anketiranih roditelja smatra da su pozitivni efekti participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove. Da su efekti participacije roditelja u vaspitno-obrazovnom procesu djelimično pozitivni smatra 25% roditelja.

Dakle, po mišljenju roditelja značajno je da vrtić i lokalna zajednica aktivno sarađuju u procesu unapređenja kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada.

ZAKLJUČAK

Da bi prelazak iz predškolskog vaspitanja u osnovnu školu prošao sa što manje stresa, veoma je važno pripremiti i dijete i roditelje. U novom, školskom okruženju, počinje faza novih iskustava i izazova za dijete. Dijete treba da se prilagodi novim pravilima ponašanja, da sjedi na jednom mjestu i da prati određene aktivnosti u dužem vremenskom periodu do njihovog kraja.

Njihova sposobnost učenja i obavljanja zadataka se stalno procjenjuje. Takođe, to je prvi test društvenih, emocionalnih, intelektualnih i drugih sposobnosti djeteta. Da bi dijete moglo da ispuni nove zahtjeve, potrebno je da bude psihički i emocionalno zrelo za polazak u školu. Na putu pripreme za školu neophodna je saradnja roditelja i predškolskih ustanova, a njihov zajednički cilj je da dijete postane samostalno, samosvjesno, samopouzđano, prihvaćeno u novoj sredini. Saradnja roditelja i vaspitača zasniva se na dvosmernoj komunikaciji, zajedničkom odlučivanju i podsticanju razvoja i učenja djeteta. Dvosmjerna komunikacija u ovom odnosu je veoma važna jer obje strane posjeduju informacije koje je važno podijeliti jedna sa drugom kako bi se ostvarili postavljeni ciljevi u odnosu na dijete, roditelje i vaspitača. Kvalitetna saradnja ima tri bitne karakteristike: ravnopravnost, aktivnost i odgovornost roditelja i vaspitača. Jednakost znači da su ciljevi i obaveze u vezi sa vaspitanjem djeteta podijeljeni, aktivnost znači da se podstiče razvoj djeteta, a odgovornost podrazumijeva da obje strane imaju svoje dužnosti i prava. Takođe je važno naglasiti da se saradnja zasniva na međusobnom povjerenju i poštovanju.

Dijete takođe ima koristi od saradnje. Postižu bolji uspjeh u vrtiću, povećavaju samopouzđanje, uspješno prevazilaze poteškoće, vjeruju da im roditelj može pomoći i cijene obrazovanje kao dio svog života. Uz saradnju svih učesnika postiže se kvalitetan i uspješan prelazak djeteta iz predškolskog u osnovnu školu.

Ugledna predškolska ustanova ne pruža samo nadzor odraslih tokom dana. Deca tokom prvih pet godina života prikupljaju najviše informacija o svijetu oko sebe. Tokom ovog posebnog vremena, od suštinskog je značaja da se djeca upoznaju sa resursima i pojedincima u svojoj zajednici sa kojima će se susresti dok rastu, kao što su radnici hitne pomoći, ljekari, umjetnici, muzičari i druga zanimanja. Neke predškolske ustanove uvode ove poslove kroz knjige ili medije, ali upečatljivije iskustvo uključuje interakciju sa stvarnom osobom u toj ulozi unutar svoje zajednice.

Ugošćavanjem edukativnih posjetilaca i koordinacijom izleta na zanimljiva mjesta, predškolska ustanova može da se razlikuje od drugih obrazovnih institucija.

Dobijeni rezultati su pokazali sljedeće:

- Porodica aktivno participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove (učešće na sastancima, radionicama, akcijama, kampanjama, projektima itd.).

- Po percepciji vaspitača pozitivni efekti su participacije porodice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove.
- Lokalna zajednica aktivno participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove (učesće u realizaciji ekoloških, umjetničkih događaja, planiranje zajedničkih projekata itd.).
- Po percepciji vaspitača i roditelja pozitivni su efekti participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove (osavremenjen ambijent, akcije uređenja itd.).

U skladu sa navedenim, možemo potvrditi podhipoteze, a time i glavnu hipotezu, kojom se pretpostavilo da je nivo i kvaliteta uključivanja porodice i lokalne zajednice u aktuelni kontekst predškolskog vaspitanja i obrazovanja u Crnoj Gori određen različitim modalitetima saradnje (učesće na tematskim sastancima, radionicama, akcionim planovima, projektima itd.)

Smatramo da je participacija roditelja i lokalne zajednice je značajna za vaspitno-obrazovni proces u predškolskim ustanovama. Smatra se da je ta saradnja omogućena u onoj mjeri u kojoj su vaspitači u stanju da svoje ciljeve i način rada prilagode novim ulogama koje se namjenjuju roditeljima i njima samima.

Obezbijeđivanje saradničkih odnosa između vaspitača i roditelja, uslovljeno je korjenitim promjenama njihovih uloga i karaktera njihovih međusobnih odnosa. Kao i za sve druge vrste društvenih razmjena, i ovdje važi relativno stabilan skup uzajamnih očekivanja u odnosu na stavove i ponašanja.

U većini zemalja jedan od indikatora kvaliteta rada vaspitno-obrazovnih ustanova jeste mogućnost i način učestovanja roditelja u radu vaspitno-obrazovnih ustanova (Miljak, 1995). Važno je, u saradnji sa roditeljima, biti svjestan da se sistem vrijednosti roditelja u pogledu vaspitanja djeteta često razlikuje od sistema predškolskih ustanova (Epstein, 2013). Ovaj sistem vrijednosti roditelja omogućava interpretaciju, vrijednosti, ciljeve i strategije u vaspitanju djece, što smanjuje neizvjesnost roditeljskog obrazovanja i omogućava roditeljima da vode razvoj djeteta u životnim situacijama (Gonzales, et.al, 2013).

Predškolska ustanova ima izvjesne prednosti nad ostalim stupnjevima sistema vaspitanja i obrazovanja u pogledu aktivnijeg uključivanja roditelja i lokalne zajednice u njen rad. Mišljenja smo da bi trebalo realizovati veći broj istraživanja na ovu temu. Čini se zanimljivim ispitati i

stavove posameznih ustanov lokalne skupnosti glede na udeležbo v vzgojno-izobraževalnem delu predšolskih ustanov. Naše raziskovanje ima določena omejitve. Nekateri od njih so: nereprezentativni vzorec in pandemija.

LITERATURA

- Berčnik, S. (2014). Sodelovanje s starši kot del vzgojne zasnove javne šole in vrtca, Cooperation with parents as part of the schools and preschools educational plan, Unpublished doctoral dissertation, University of Ljubljana, Faculty of Arts, Slovenia.

- Bierman, K. L., Morris, P. A., Abenavoli, R. M. (2017). Parent engagement practices improve outcomes for preschool children, Edna Bennett Pierce Prevention Research Center, Pennsylvania State University.
- Campos, S. et.al (2015). Family-school cooperation in the context of inclusion of children with special educational needs, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 171 (1) 309 – 316.
- Coelho, V., Barros, S., Burchinal, M. R., Cadima, J., Pessanha, M., Pinto, A. I., Peixoto, C., Bryant, D. M. (2019). Predictors of parent-teacher communication during infant transition to childcare in Portugal. *Early Child Development and Care*, 189 (13), 2126–2140.
- Epstein, J. (2013). Ready or not? Preparing teacher educators for school, family and community partnerships. *Teaching Education*, 24 (2), 115-118.
- Fenech, M. (2013). Quality early childhood education for my child or for all children? Parents as activists for equitable, high-quality early childhood education in Australia, *Australasian Journal of Early Childhood*, 38(4), 92–98.
- Fordham, L., Kennedy, A. (2017). Engaging vulnerable children and families: Learning from a new model of education and care. *Australasian Journal of Early Childhood*, 42(4), 30–37.
- Galindo, C. , Sheldon, S. (2012). School and Home connections and children's kindergarten achievement gains: The mediating role of family involvement“, *Early Childhood Research Quarterly*, 27 (1), 90-103.
- Gonzales, L. M., Borders, L. D., Hines, E. M., Villalba, J. A., & Henderson, A. (2013). Parental Involvement in Children's Education. *Professional School Counseling*, 16(3), 185-193.
- Grahovac, B. (2007). Saradnja sa porodicom deteta sa posebnim potrebama, u I. Ilić (Ur.) *Zbornik radova VŠSSOV (str. 151- 165)*, Kikinda: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača.
- Harper, Lj. (2015). Supporting young children's transition to school: recommendations for families“, *Early Childhood Education Journal*, 44 (6). 653-659.
- Howe, D. (2006). Disabled children, maltreatment and attachment. *British Journal of Social Work*, 36(5), 743-760.

- Jelić, M. , Stojković, I. , Markov. Z. (2018). Saradnja predškolske ustanove i roditelja iz ugla vaspitača, *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 17 (2), 165-187.
- Kamenov, E. (2002). *Predškolska pedagogija*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Knutson, J. F., Johnson, C. R., & Sullivan, P. M. (2004). Disciplinary choices of mothers of deaf children and mothers of normally hearing children. *Child Abuse and Neglect*, 28(9), 925- 937.
- Kuka, M. (2005). *Opšta pedagogija*, Autorsko izdanje, Beograd.
- Kuka, M. (2005). *Porodična pedagogija*, Autorsko izdanje, Beograd.
- Lepičnik-Vodopivec, J. (1996). Med starši in vzgojitelji ni mogoče ne komunicirati It is not possible not to communicate between parents and preschool teachers, Ljubljana: Misch, Oblak, Schwarz.
- Milenković, V. (1999). *Knjiga lepog ponašanja – Bonton za decu*, Neven, Zemun.
- Milić, S. (2007). *Savremeni obrazovni sistemi*, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, skripta.
- Miljak, A. (1995). Mjesto i uloga roditelja u (suvremenoj) humanističkoj koncepciji predškolskog odgoja, *Društvena istraživanja*, 18 (4), 601-612.
- Mrvar, P. (2008). Šola, vrtec, svetovalni delavec in starši – vzpostavljanje stika in sodelovalnega odnosa School, kindergarten, counselor and parents - establishing contact and cooperative relationship, *Sodobna pedagogika*, 59 (2), 120–141.
- Murphy, T. J. (1980). School administrators Besieged: A look at Australian and American education, *American Journal of Education*, 1(1), 13–29.
- Pavlović Breneselović, D. (2010). Partnerstvo u obrazovanju, *Andragoške studije*, (2), 123-139
- Resman, M. (1992). Šola, učitelji, starši – sodelovanje z različnimi pričakovanji School, teachers, parents - cooperation with different expectation, *Sodobna pedagogika*, 43(5-6), 223–235.
- Rockwell, E.R., Andre, L., & Hawley, M.K. (1995). *Parents and teacher as partners. Issues and challenges*, Harcourt Brace College Publishers, Orlando.
- Sallis, J. (1988). *Schools, parents and governors: A new approach to accountability*, Routledge, London.

- Sylaj, V. (2014). School – family collaboratuon towards violence prevention in school pupils. European Scientific Journal, 10 (1), 1857- 7431.
- Vučinić, R. (1986): Predškolska pedagogija, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo.

PRILOZI

ANKETNI UPITNIK ZA VASPITAČE

Poštovani vaspitači,

U toku je istraživanje na temu: „Participacija porodice i lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove“.

Molimo da iskrenim odgovorima date doprinos ovom istraživanju. Dobijeni rezultati biće iskorišćeni za potrebu izrade magistarskog rada.

Unaprijed hvala!

1. Da li porodica aktivno participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove?
  - a) Da
  - b) Ponekad
  - c) Ne

2. Koliko često sarađujete sa porodicom?

- a) Uvijek
- b) Često
- c) Povremeno

3. U kojim aktivnostima predškolske ustanove porodica najčešće participira?

---

4. Kakvi su efekti participacije roditelja u vaspitno-obrazovni proces predškolske ustanove?

- a) Pozitivni
- b) Djelimično pozitivni
- c) Nije značajna participacija roditelja

5. Zbog čega je značajna participacija roditelja u vaspitno-obrazovnom radu predškolske ustanove?

---

6. Koliko često vrtić ostvaruje saradnju sa lokalnom zajednicom?

- a) Veoma često
- b) Često
- c) Ponekad

7. Na koje način lokalna zajednica participira u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove?

---

8. Kakvi su efekti participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove?

---

9. Koje sadržaje najčešće realizujete u saradnji sa lokalnom zajednicom?

ANKETNI UPITNIK ZA RODITELJE

Poštovani roditelji,

U toku je istraživanje na temu: „Participacija porodice i lokalne zajednice u vaspitno-obrazovnom procesu predškolske ustanove“.

Molimo da iskrenim odgovorima date doprinos ovom istraživanju. Dobijeni rezultati biće iskorišćeni za potrebu izrade magistarskog rada.

Unaprijed hvala!

1. Da li ste zadovoljni saradnjom sa vrtićem?

- a) Jesam
- b) Djelimično
- c) Nijesam

2. Čime ste najviše zadovoljni kada u pitanju saradnja sa vrtićem?

---

3. Koliko često participirate u vaspitno-obrazovnim aktivnostima predškolske ustanove?

- a) Veoma često
- b) Često
- c) Povremeno

4. U kojim aktivnostima predškolske ustanove najviše participirate?

---

5. Koji oblik saradnje je najviše zastupljen između Vas i vaspitača?

---

6. Zbog čega je važna Vaša uključenost u vaspitno-obrazovni proces predškolske ustanove?

---

7. Koliko često, po Vašoj percepciji vrtić ostvaruje saradnju sa lokalnom zajednicom?

- a) Često
- b) Ponekad
- c) Rijetko

8. Koje aktivnosti, po Vašoj percepciji vrtić organizuje u saradnji sa lokalnom zajednicom?

---

9. Kakvi su efekti participacije lokalne zajednice u vaspitno-obrazovni proces predškolske ustanove?

- a) Pozitivni
- b) Djelimično pozitivni
- c) Nijesu pozitivni